

DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE
GMINA KĘTRZYN 2015

CENTRUM ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
WARSZAWA

Spis treści:

Wstęp.....	4
Część I. Ogólna charakterystyka Gminy Kętrzyn.....	5
Położenie i dane demograficzne.....	5
Najważniejsze dane demograficzne.....	5
Lokalny rynek pracy.....	6
Bezrobocie w Gminie.....	6
Lokalne zasoby Gminy.....	6
Zasoby w obszarze edukacji.....	6
Pomoc społeczna.....	7
Przemoc w rodzinie. Mity i stereotypy.....	7
Przemoc w rodzinie w statystykach Gminy Kętrzyn.....	9
Alkoholizm jako jeden z czynników determinujących występowanie przemocy w rodzinie.....	10
Alkoholizm jako czynnik sprzyjający występowaniu przemocy w rodzinie w Gminie Kętrzyn.....	11
Rodzaje przemocy w rodzinie.....	12
Przemoc w rodzinie a Kodeks Karny.....	22
Część II. Młodzież a zjawisko przemocy.....	28
Percepcja zjawiska przemocy przez dzieci i młodzież.....	28
Przemoc w ocenie uczniów gimnazjów w Gminie Kętrzyn.....	28
Telewizja a występowanie przemocy wśród dzieci i młodzieży.....	31
Instytucje i organizacje w środowisku lokalnym powołane do niesienia pomocy ofiarom przemocy domowej.....	33
Zagrożenie przemocą w rodzinie w Gminie Kętrzyn.....	34

Część III. Diagnoza oraz profilaktyka zagrożenia przemocą w rodzinie, w Gminie Kętrzyn.....	34
Kierunki działań samorządu lokalnego na przyszłe lata.....	36
Bibliografia.....	37

Wstęp: Metodologia i opis badania.

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań diagnostycznych, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Dodatkowym celem raportu jest wykazanie powiązań między występowaniem przemocy w rodzinie, a nadużywaniem alkoholu oraz narkotyków. Istotnym jest również zbadanie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców oraz określenie skali występowania zjawiska w Gminie Kętrzyn.

Dane wykorzystane do sporządzenia raportu pochodzą ze statystyk Zespołu Interdyscyplinarnego oraz informacji komendy Powiatowej Policji w Kętrzynie. Dodatkowo zastosowano badanie ankietowe przy użyciu standaryzowanego kwestionariusza. Badanie przeprowadzono wśród grupy:

- Dorosłych mieszkańców Gminy: 303 osoby, w tym 216 kobiet i 87 mężczyzn;
- Dorosłych ofiar przemocy: 40 osób, w tym 32 kobiety i 8 mężczyzn;
- Młodzieży ze szkół gimnazjalnych: 102 osoby w tym 49 dziewcząt i 53 chłopców.

Tak szeroki zakres prowadzonych badań pozwoli na kompleksową ocenę występowania zjawiska przemocy w rodzinie i potencjalnych szkód społecznych wywołanych przez to zjawisko.

Badania ankietowe prowadzone były na terenie Gminy Kętrzyn w 2015 roku. Dane statystyczne obejmują lata 2012 – 2014.

Uwagi:

Wszystkie dane statystyczne dotyczące Gminy Kętrzyn umieszczone zostały w raporcie dzięki uprzejmości Koordynatora ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Kętrzyn.

Część I. Ogólna charakterystyka Gminy Kętrzyn.

Położenie i dane administracyjne.

Gmina Kętrzyn położona jest w północnej części województwa warmińsko – mazurskiego, w powiecie kętrzyńskim. Gmina liczy 67 miejscowości i 23 sołectwa.

Powierzchnia Gminy to 285 km², z czego 71% stanowią użytki rolne, co nadaje Gminie typowo rolniczy charakter. 21% powierzchni Gminy zajmują kompleksy leśne, które są znacznie rozproszone i charakteryzują się niekorzystną strukturą wiekową. Około 600 ha Gminy zajmują jeziora. Największe z nich to: Hławki, Mój, Wersminia i Siercze.

Gmina posiada charakter typowo rolniczy, z rozwijającą się drobną przedsiębiorczością, głównie robót budowlanych, mechaniki pojazdowej i elektromechaniki, wyrobu mebli i usług stolarskich, usług transportowych oraz handlu.

W Gminie dominującą dziedziną zatrudnienia jest rolnictwo (około 30% ogółu pracujących), następną dziedziną jest sfera budżetowa (ok. 15% pracujących ogółem). Wśród podmiotów gospodarczych dominują jednostki z sektora MŚP (302 jednostki), prowadzone przez osoby fizyczne. Po 1990 roku w byłym województwie olsztyńskim wystąpiło silne zjawisko bezrobocia, stając się jednym z trudniejszych problemów społeczno – gospodarczych regionu. Główną przyczyną tego zjawiska była likwidacja zakładów pracy i przedsiębiorstw państwowych, odgrywających dominującą rolę na rynku pracy.

Najważniejsze dane demograficzne.

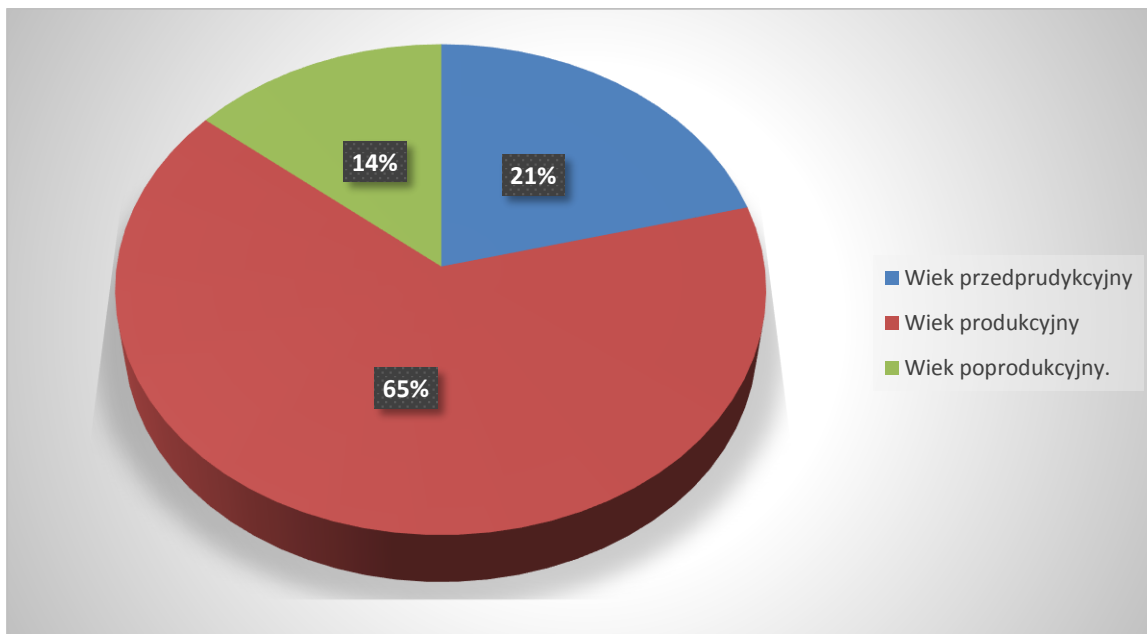
Ludność Gminy wynosi 8439 mieszkańców, na stu mężczyzn przypada 96 kobiet. Gęstość zaludnienia znacznie odbiega od średniej krajowej (123 osoby na 1 km²)² i wynosi 30 osób na 1 km².¹ Z punktu widzenia występowania potencjalnych zagrożeń społecznych, w tym przemocy w rodzinie, znacząca wydaje się być analiza Gminy pod kątem struktury wieku.

W Gminie jest 1777 osób w wieku przedprodukcyjnym, 5509 osób w wieku produkcyjnym i 1153 osoby w wieku poprodukcyjnym. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 53,2 osoby w wieku nieprodukcyjnym.²

¹ Baza Demograficzna. Wyniki badań bieżących; Stan i struktura ludności; Ludność według miast i wsi.

² Tamże.

Wykres 1: Struktura demograficzna ludności w Gminie Kętrzyn.

Lokalny rynek pracy

Bezrobocie w Gminie.

Na koniec 2013 roku w Gminie było zarejestrowanych 937 bezrobotnych, co daje nieco ponad 11% ogółu ludności. Udział bezrobotnych kobiet w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych wynosi 49%. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym, to 17%.³

Lokalne zasoby Gminy.

Zasoby w obszarze edukacji.

W Gminie funkcjonuje 5 placówek wychowania przedszkolnego, w tym jedno przedszkole. Ponadto są 4 szkoły podstawowe oraz 2 gimnazja.

Na terenie Gminy Dział Gminna biblioteka Publiczna z zarejestrowanymi 150 czytelnikami.

³ Baza Demograficzna. Wyniki badań bieżących; Stan i struktura ludności; Ludność według miast i wsi.

Pomoc społeczna.

Na terenie Gminy działa Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Do zadań KRPA należy diagnozowanie, planowanie, realizacja oraz koordynacja wszelkich działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Celem podejmowanych działań jest zwiększenie dostępu mieszkańców Gminy do profilaktycznej działalności informacyjnej oraz wiedzy w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych uzależnień.

Działania te obejmują m.in.:

- Specjalistyczną pomoc rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i inne uzależnienia, szczególnie z zakresu przemocy w rodzinie i ochrony przed tym zjawiskiem;
- Realizowanie programów z zakresu integralnej profilaktyki skierowanej do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców i opiekunów.

Przemoc w rodzinie. Mity i stereotypy.

Mity i stereotypy to kulturowo uwarunkowane, silne i często ponadczasowe przekonania gromadzące wiedzę i sposób rozumienia różnych wydarzeń danej społeczności, niesione przez pokolenia. Na zjawisko przemocy w rodzinie mają duży wpływ, bowiem wiele z nich stoi na straży jednej z największych wartości w naszej kulturze, którą jest rodzina. Mity i stereotypy opisują więc „pożądane” relacje w rodzinie, pomiędzy mężem i żoną, rodzicami i dziećmi; wyznaczają role kobiecie, mężczyźnie i dzieciom. Wyjaśniają samo zjawisko i „dają wskazówki”, jak należy postępować wobec problemów rodzinnych. Wiele z nich również, w najlepszej intencji obrony rodziny, sprzyja niestety przemocy. Usprawiedliwia ją i postuluje powstrzymanie się od reakcji osób z zewnątrz.

Przekonanie to nakazuje trzymanie spraw rodzinnych w tajemnicy przed obcymi, dodatkowo czyniąc z tego cnotę godną pochwały. Zamyka dom przed ingerencją z zewnątrz. Jest to jeden z najpowszechniejszych hamulców powstrzymujących reakcję osoby doznającej przemocy i innych ludzi – sąsiadów, policjantów, innych osób – na to, co się dzieje w rodzinie. Tak samo myśli policjant, który nie spieszy z pomocą bitej kobiecie, jak i przypadkowy przechodzień, który widzi jak matka bije dziecko w supermarkecie. Gdyby to dotyczyło obcych, prawdopodobnie – każdy z nich jakoś by zareagował. Warto więc wiedzieć, że z doniesień policyjnych wynika, iż najwięcej przestępstw popełnianych jest w obrębie rodziny. Wielu ludzi nie radzi sobie z problemami rodzinnymi i bez pomocy osób z zewnątrz, nie jest w stanie znaleźć konstruktywnych rozwiązań. Im wcześniejsze „wtrącanie się”, tym większa szansa na pomyślniejsze i szybsze rozwiązanie sprawy. Dotyczy to zwłaszcza przemocy w rodzinie, gdzie prewencja, szybka i przemyślana interwencja – mogą przyczynić się do powstrzymania eskalacji zdarzeń i zapobiec niejednej tragedii. Pamiętać należy, że szukając wyjścia z sytuacji przemocy, stwarza się szanse dla całej rodziny.

Przekonanie to zniekształca obraz zjawiska przemocy, spychając je do środowisk, z którymi większość społeczeństwa nie ma zbyt wielu kontaktów. Pozwala to czuć się w miarę bezpiecznie w gronie tzw. „porządnych ludzi”, z poczuciem, że nas te sprawy nie dotyczą. Niestety, z doświadczeń osób przeciwdziałających przemocy w rodzinie wynika, że jest to zjawisko, które dotyczy wszystkich środowisk i warstw społecznych. Ludzie doświadczają przemocy niezależnie od statusu społecznego, wykształcenia, posiadanego majątku.

Analizowanie przypadków przemocy w rodzinie coraz częściej pokazuje, że alkohol jest dominującym czynnikiem współwystępującym. Często na alkohol przetrzuca się przyczynę tego, że ktoś znęca się nad bliskimi, co pozornie zmniejsza odpowiedzialność sprawcy przemocy.

Z badań przeprowadzanych w ciągu ostatnich lat w polskich szkołach wynika, że najczęściej występującą formą przemocy domowej jest przemoc psychiczna.⁴

Przez większość osób doświadczających przemocy, forma ta jest traktowana jako szczególnie dolegliwa i bolesna. Okazuje się, że uderzenie łatwiej znieść, niż upokorzenie, krytyczne oceny oraz przykre i raniące słowa. Specyfiką przemocy psychicznej jest to, że pozostawia ślady w obszarze funkcjonowania psychicznego człowieka. Prawo więc, które jest oparte na wymiernych i konkretnych dowodach, często niewiele może pomóc osobie krzywdzonej w ten sposób.

Nic nie usprawiedliwia i nie uzasadnia znoszenia przemocy ze strony partnera. Dzieci, które są „tylko” świadkami przemocy, są jednocześnie jej ofiarami. Przemoc w rodzinie jest wzorcem negatywnym dla dzieci. Dla ich przyszłego dobra należy dążyć do zatrzymania przemocy i pokazania wzorców życia rodzinnego opartych na wsparciu, przyjaźni, miłości, życzliwym i dobrym wzajemnym traktowaniu.

Pogląd bagatelizujący zjawisko i skutki przemocy, nie ma potwierdzenia w praktyce. Z obserwacji i badań wynika, że to co się dzieje w rodzinie ma istotny, a często decydujący i determinujący wpływ na życie jednostki.⁵ Wszelkie wzorce wynosi się właśnie z domu rodzinnego. Stanowi on najważniejsze źródło zdobywania wiedzy, nauki, wartości, wzorców i przykładów. Często przemoc w rodzinie traktowana jest jako zjawisko marginalne, o małej społecznej szkodliwości. Nic bardziej błędnego – jej zasięg jest większy, niż zdaje się wielu ludziom, a szkodliwość społeczna szczególnie, ze względu na ważność rodziny w życiu każdego człowieka.

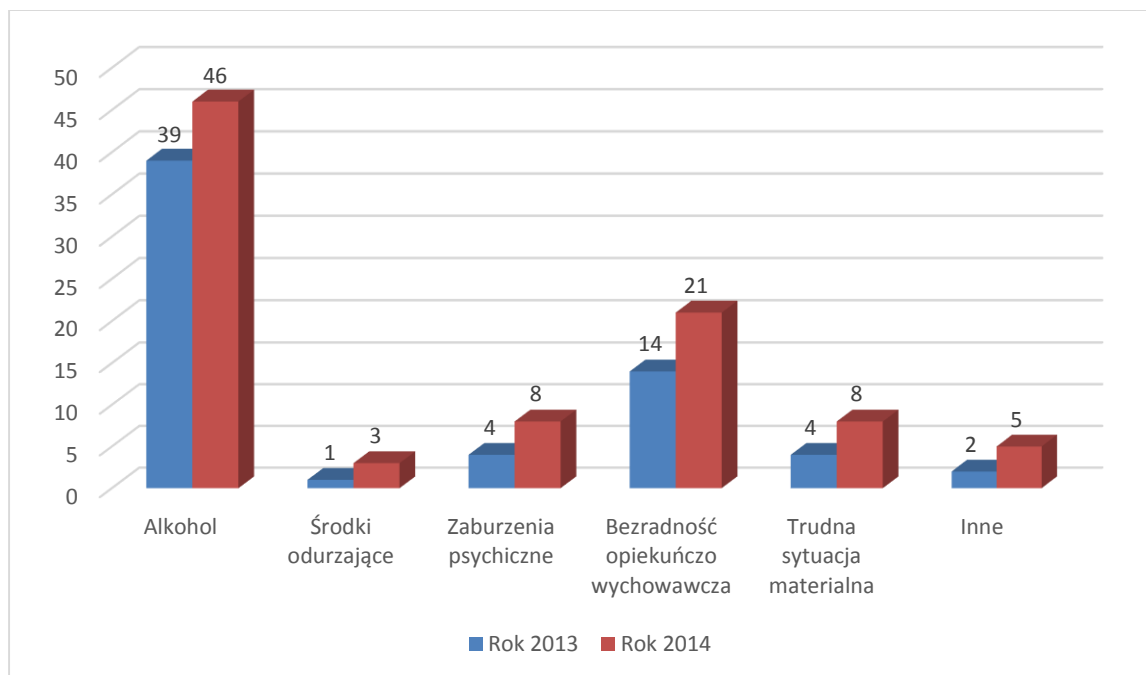
Wokół winy i odpowiedzialności za przemoc narosło wiele nieprawdziwych przekonań i mitów. Jakkolwiek może to się wydawać irracjonalne, bardzo często to ofiara jest obwiniana za to, co ją spotkało.

⁴ L. Brannan, Psychologia rodzaju, Gdańsk, 2001.

⁵ Tamże.

Przemoc w rodzinie w statystykach Gminy Kętrzyn.

Wykres 2: Czynniki determinujące przemoc.

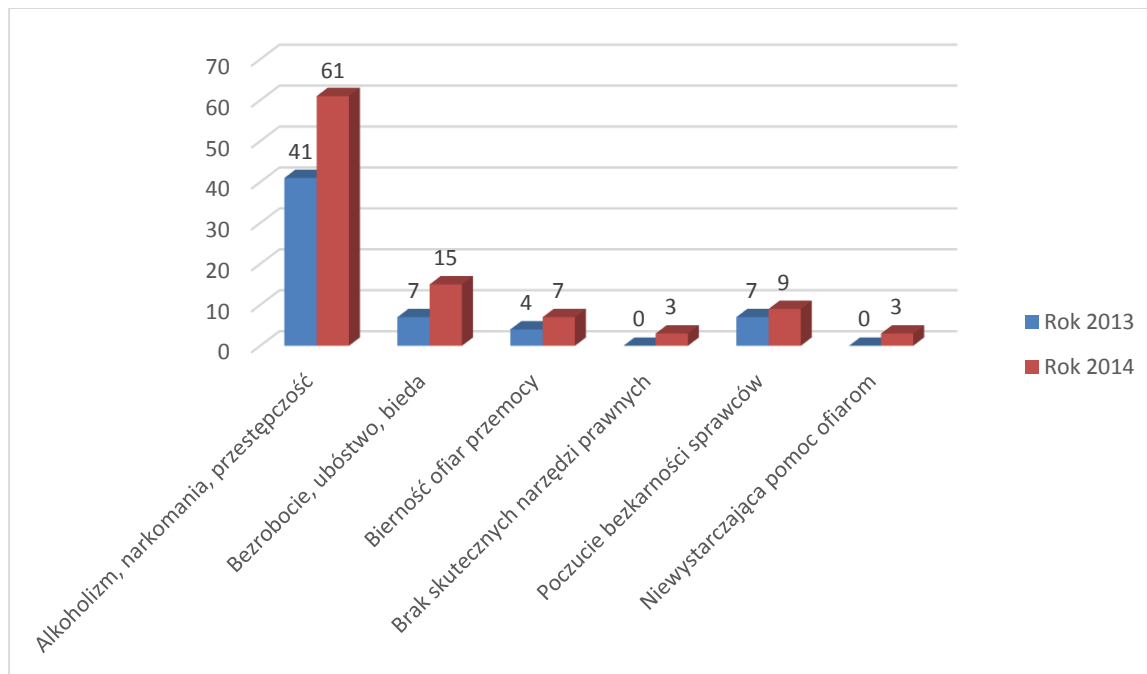

Poddając analizie powyższy wykres wyraźnie widać, że na przestrzeni lat 2013 – 2014, wszystkie czynniki determinujące przemoc w rodzinie w Gminie Kętrzyn znacznie wzrosły. Szczególnie w obszarze takich kwestii jak bezradność opiekuńczo – wychowawcza i alkohol – po 7 przypadków więcej, oraz trudna sytuacja finansowa i zaburzenia psychiczne – po 4 przypadki więcej w każdym z obszarów.

Ponadto daje się zauważyć dominującą rolę alkoholu wśród przyczyn występowania przemocy domowej. Na tle innych czynników, generujących przemoc, sytuacje związane z nadużywaniem alkoholu stanowią ponad 50% ich wszystkich.

Wśród elementów środowiska lokalnego sprzyjających występowania przemocy domowej, również dominującą rolę przyjmuje nadmierne spożywanie alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, a także przestępczość. Kolejnym wśród sprzyjających czynników jest bezrobocie i jego konsekwencje, bieda i ubóstwo. Wśród licznie występujących przyczyn istotną pozycję zajmują również brak skutecznych narzędzi prawnych, poczucie bezkarności sprawców oraz bierność ofiar przemocy domowej.

Wykres 3: Elementy środowiska lokalnego sprzyjające przemocy domowej, występujące w rodzinie i/lub sąsiedztwie.

We wszystkich elementach środowiska lokalnego występujących w otoczeniu ofiar przemocy, czyli w rodzinie i sąsiedztwie, widać wyraźny wzrost przypadków na przestrzeni ostatnich dwóch lat.

Alkoholizm jako jeden z czynników determinujących występowanie przemocy w rodzinie.

Obiegowa opinia o rozpitym Polaku nie do końca znajduje potwierdzenie w badaniach. W Europie jest co najmniej kilka innych nacji, które do alkoholu mają większą słabość niż Polacy. Pomimo to OECD (ang. Organization for Economic Co-operation and Development, OECD; pl. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) umieszcza Polskę w grupie ryzyka, jeśli chodzi o wzrostowy trend spożycia wysokoprocentowych trunków. 10,3 litra czystego spirytusu wypija co roku statystyczny Polak – dowiadujemy się z badań przeprowadzonych przez OECD w 34 krajach członkowskich tej organizacji. Polacy najchętniej sięgają po piwo, trochę rzadziej po trunki na bazie spirytusu. Na trzecim miejscu jest wino. Chociaż w światowych zestawieniach to nie nam należy się miano najbardziej rozpitego narodu, wyraźnie

widać, że po alkohol Polacy sięgają znacznie częściej niż jeszcze 20 lat temu. W badaniach OECD z 1992 roku, w skali roku, Polacy pili średnio o dwa litry czystego spirytusu na głowę mniej.⁶

Efekt jest taki, że OECD zaliczyło nasz kraj do tzw. grupy ryzyka, w której wzrostowy trend spożycia alkoholu powinien zaniepokoić władze. Obok Polaków znaleźli się w niej również Finowie (wzrost z 8,9 do 9,8), Norwegowie (wzrost od 4,7 do 6,4), Islandczycy (od 4,7 do 6,3), Izraelczycy (od 1,8 do 2,7) i Szwedzi (od 6,3 do 7,3). Bardzo duży wzrost spożycia alkoholu w ciągu minionych dwóch dekad odnotowano także w Brazylii, Chinach, Rosji i Indiach.

„Obecnie alkohol odpowiada za wyższą liczbę zgonów w skali całego świata niż HIV, AIDS, przemoc i zapalenie płuc razem wzięte”⁷ – zaznaczają twórcy raportu. Społeczne i ekonomiczne koszty nadmiernego spożycia alkoholu na całym świecie są olbrzymie. Zwłaszcza w krajach OECD.

Alkoholizm, czyli choroba alkoholowa, jest to okresowe picie alkoholu w celu doznawania jego działania psychicznego, a czasem także dla uniknięcia złego samopoczucia, wynikającego z jego odstawienia.⁸ Istotą tej choroby jest więc psychiczne i fizyczne uzależnienie od środka narkotycznego jakim jest alkohol. Uzależnienie psychiczne polega na potrzebie picia alkoholu dla poprawy samopoczucia. Uzależnienie fizyczne objawia się wzrostem tolerancji na alkohol, utratą kontroli nad wypijanym alkoholem (niemożność przerwania picia w z góry zaplanowanym momencie oraz palimpsestami (chwilowe lub całkowite zaniki pamięci) i występującym Alkoholowym Zespołem Abstynencyjnym po odstawieniu Alkoholu.⁹

Zarówno naukowcy, jak i osoby nie zajmujące się nauką już dawno stwierdzili istnienie dwukierunkowego związku pomiędzy alkoholem i przemocą. Nie tylko spożywanie alkoholu może sprzyjać agresywności, ale także ofiary przemocy mogą wypijać nadmierne ilości alkoholu. Przemoc może być zdefiniowana jako celowe zachowanie – lub próba takiego zachowania – która wyrządza fizyczną i/lub psychiczną krzywdę. Przemoc należy do szerszej kategorii zachowań agresywnych, która obejmuje także groźby, wrogie nastawienie, czy poniżanie.

Alkoholizm jako czynnik sprzyjający występowaniu przemocy w rodzinie w Gminie Kętrzyn.

W Gminie Kętrzyn w latach 2013 – 2014 nastąpił zdecydowany wzrost przypadków rodzin, w których występuje zjawisko przemocy domowej, ze względu na problemy alkoholowe co najmniej jednego z jej członków. W 2013 roku odnotowano 41 takich przypadków, a w roku 2014 o 15 więcej.

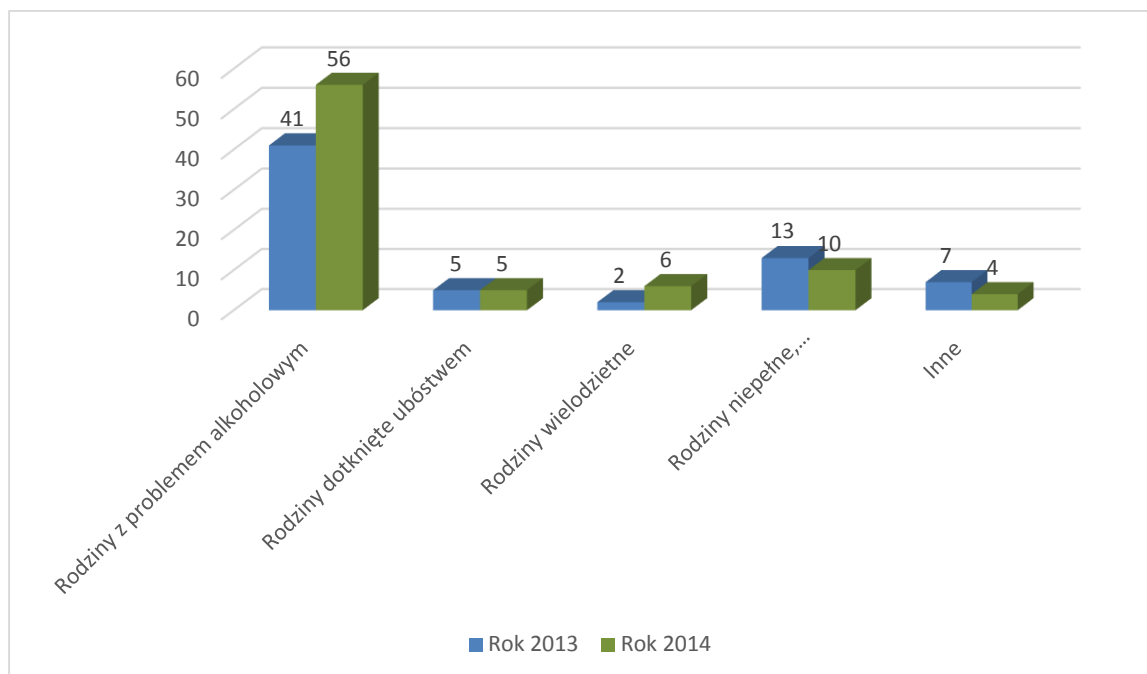
⁶ T. Nelson, Psychologia uprzedzeń, przeł. A. Nowak, Gdańsk 2003.

⁷ Thinkstock. Raport o alkoholizmie. Warszawa. 2015 .

⁸ Osiatynski Wiktor, *Alkoholizm. Grzech czy choroba?*, Iskry, 2009.

⁹ Tamże.

Wykres 4: Rodziny, w których występuje zjawisko przemocy domowej.

Jak przedstawia to wykres, rodzin z problemem alkoholowym jest zdecydowanie najwięcej. Wśród tej grupy obserwuje się również najwyższy wzrost nowych przypadków na przestrzeni lat 2013 – 2014.

Bardzo często osoba, która zamierza dokonać aktu przemocy, może wypić alkohol w celu dodania sobie animuszu lub w nadziei uniknięcia kary czy też potępienia. Picie w tym celu jest wzmacniane przez powszechny, obiegowy pogląd, że upicie się jest swego rodzaju „stanem zawieszenia”, podczas którego nie podlega się tym samym regułom oceny postępowania, które stosuje się wobec ludzi trzeźwych.

Zdarza się również, że osoba dokonująca czynów związanych z przemocą w rodzinie, upija się, by zagłuszyć w sobie poczucie winy i wstyd.

Rodzaje przemocy w rodzinie.

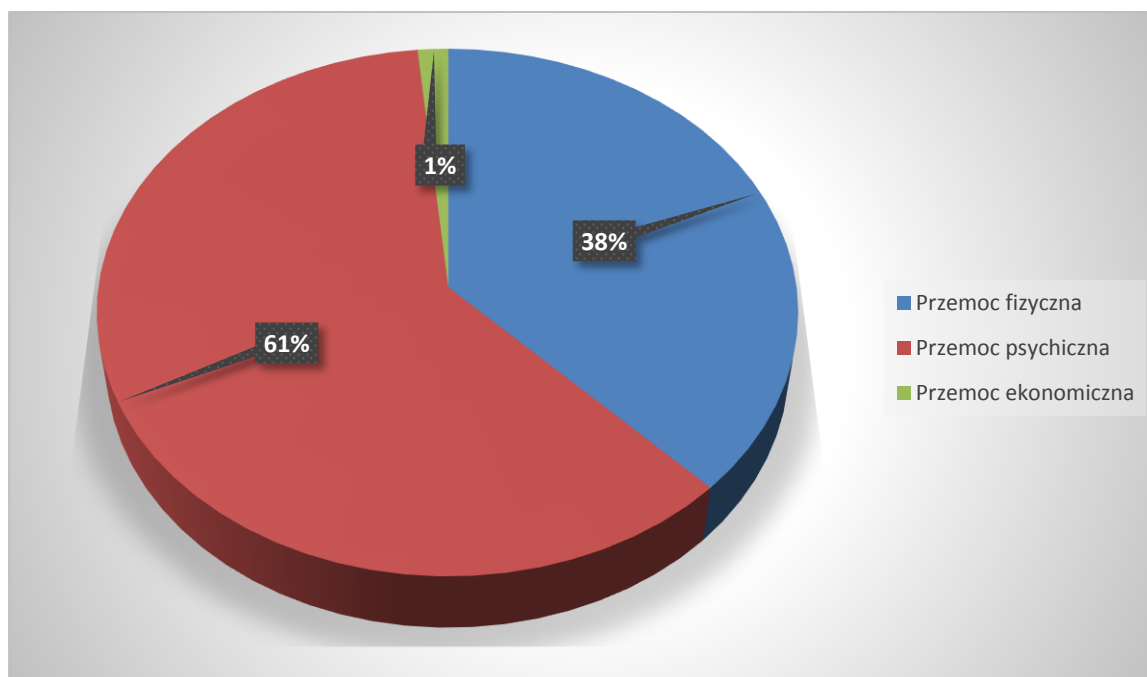
Definicja WHO, przyjęta w roku 1996 i obowiązująca do tej pory, określa przemoc jako „Celowe użycie siły fizycznej lub władzy, sformułowane jako groźba lub rzeczywiście użyte, skierowane przeciwko samemu sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, które albo prowadzi do, albo z którym się wiąże

wysokie prawdopodobieństwo spowodowania obrażeń cielesnych, śmierci, szkód psychologicznych, wad rozwoju lub braku elementów niezbędnych do normalnego życia i zdrowia”.¹⁰

Istotnym elementem tej definicji jest uznanie celu za składnik przemocy, niezależnie od wyniku działania. To wyklucza z definicji zdarzenia niezamierzone, takie jak na przykład większość wypadków. Z kolei użycie słowa „władza” w kontekście siły fizycznej, rozszerza tę definicję na różne aspekty zależności między rządzącym a rządzonym, w tym na przekroczenie granic prawnie dozwolonego użycia siły, ale także na zastraszanie i różnego rodzaju zaniedbania.

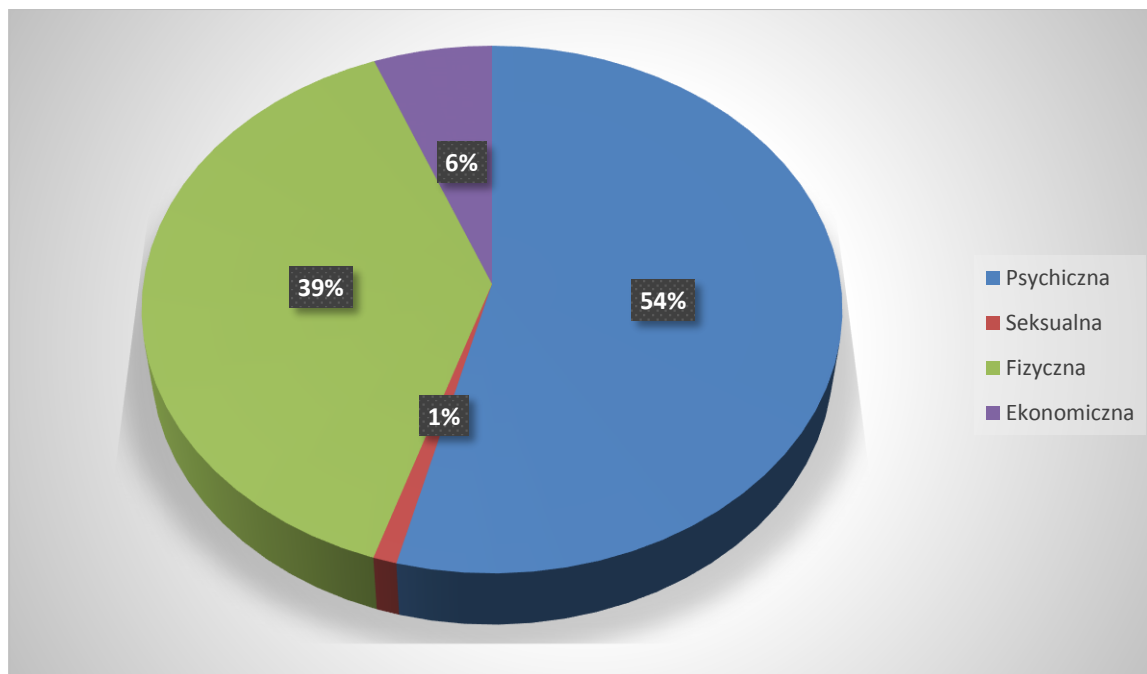
W codziennym życiu zwykle nie odwołujemy się do obowiązujących definicji, jednakże pamiętać należy, że konstruowanie definicji opiera się na powszechnie obowiązujących normach społecznych i moralnych oraz na tzw. wycuciu subiektywnym jednostki funkcjonującej w społeczeństwie.

Wykres 5: Rodzaje przemocy w rodzinie występujące w Gminie Kętrzyn w 2014 roku.

Na wykresie wyraźnie widać, że w Gminie Kętrzyn w roku 2014 wystąpiło najwięcej przypadków przemocy psychicznej. Warto dodać, że w stosunku do roku 2013 liczba ta wzrosła o 24 przypadki. Bardzo dużą grupę stanowią przypadki przemocy fizycznej, ich liczba, wzrosła w stosunku do 2013 roku o 13 przypadków.

Ziębińska M. Polskie Prawo wobec przemocy. Warszawa.2006.

Wykres 6: Rodzaje przemocy domowej w opiniach dorosłych mieszkańców Gminy Kętrzyn.

Ankietowani dorośli mieszkańcy Gminy, na pytanie o to jaki rodzaj przemocy zdarza się w rodzinach najczęściej, podali odpowiedzi zbliżone do tych występujących w gminnych statystykach. Według badanych największą grupę przypadków stanowi przemoc psychiczna, na drugim miejscu pojawia się przemoc fizyczna, kolejna zaś to przemoc ekonomiczna. 1% dorosłych badanych mieszkańców Gminy wskazało również na występowanie przemocy seksualnej.

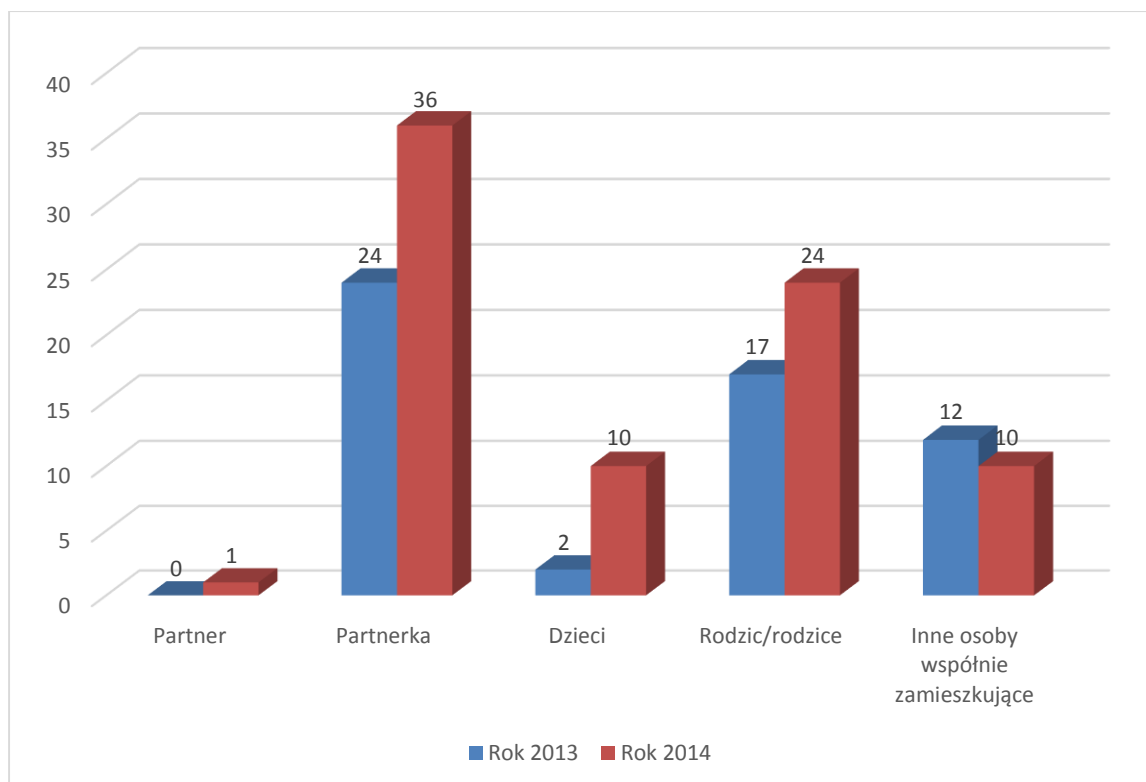
Dorośli mieszkańcy Gminy Kętrzyn biorący udział w badaniu ankietowym, na pytanie o to kto najczęściej pada ofiarą przemocy domowej, w większości wskazali na dzieci – 54%. Kolejną bardzo dużą grupą ofiar przemocy domowej według ankietowanych są dorosłe kobiety – 39%. Znacznie mniej, bo 4% wskazało na osoby starsze, 2% - to osoby niepełnosprawne. 1% ankietowanych wskazało jako ofiary przemocy dorosłych mężczyzn. Ciekawym jest fakt, że wśród ankietowanych dorosłych mężczyzn, żaden nie wskazał na dorosłego mężczyznę, jako potencjalną ofiarę przemocy domowej.

Przemoc w rodzinie respondenci uważają za zjawisko dość częste – 70% ankietowanych. Za bardzo częste uznało je 21%. Z kolei, że przemoc domowa jest zjawiskiem bardzo rzadkim uważa 3% mieszkańców. Nie ma zdania na ten temat 6% badanych dorosłych mieszkańców Gminy Kętrzyn.

Opinie mieszkańców nieco różnią się od wartości podanych w statystykach Gminy. Tam największą grupę osób, wobec których stosowana była przemoc domowa, stanowią kobiety – partnerki w związkach. Bardzo dużą grupę stanowią rodzice, a dopiero na trzecim miejscu statystyki podają dzieci, jako ofiary

przemocy w rodzinie. We wszystkich grupach, w roku 2014 nastąpił wyraźny wzrost w stosunku do roku 2013.

Wykres 7: Osoby, wobec których stosowana była przemoc.

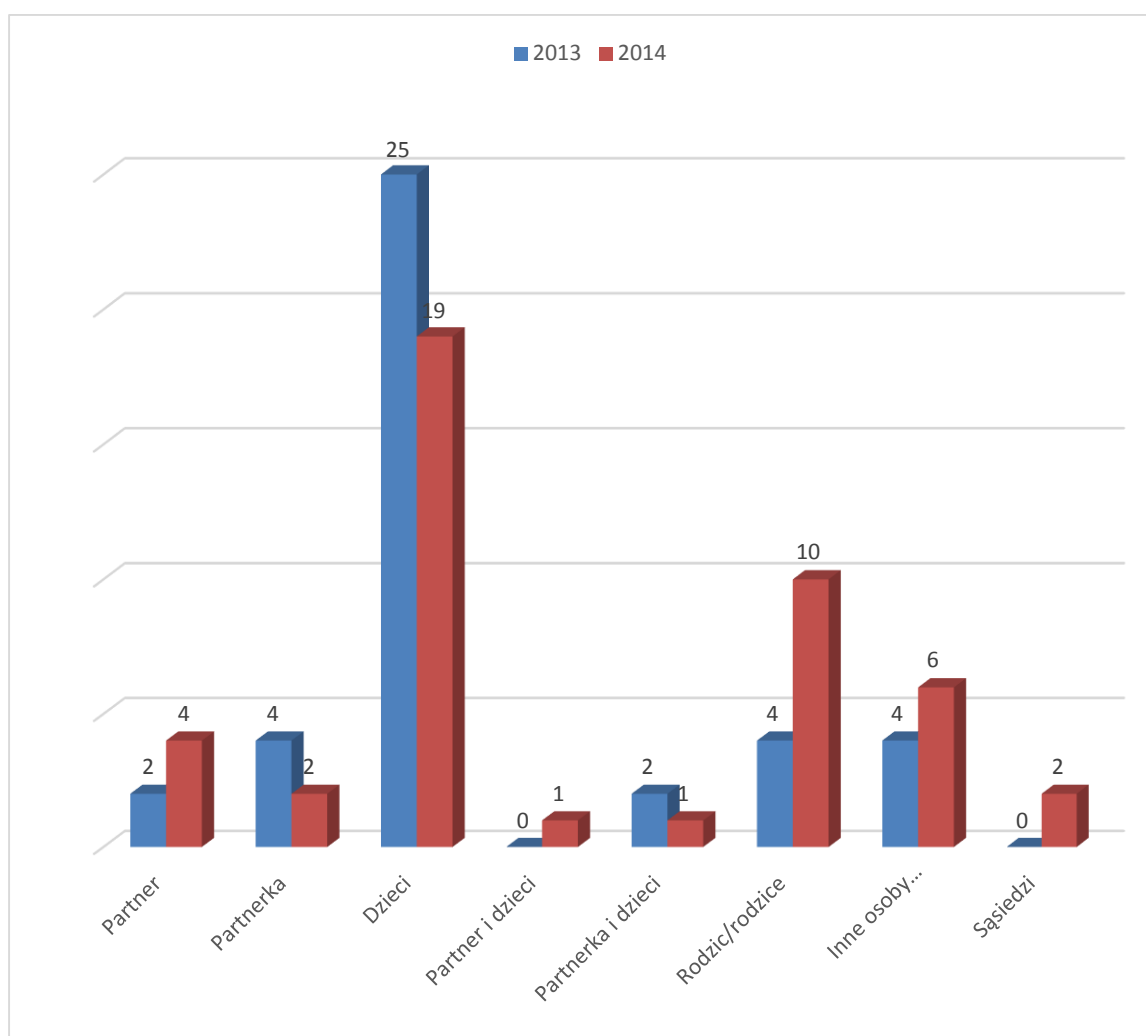
Zastanawiająca jest duża rozbieżność pomiędzy opiniami mieszkańców, a statystyką gminną w odniesieniu do dzieci. Być może przyczyną ewentualnych różnic między danymi urzędowymi, a rzeczywistością jest fakt, że w imieniu dziecka zgłoszenie faktu dokonuje osoba dorosła i ocena sytuacji może zależeć od subiektywnej oceny rodzica lub opiekuna. Dlatego niezmiernie ważnym elementem wszczęcia postępowania przeciwko sprawcy przemocy, są świadkowie takich zdarzeń. Zwykle są to osoby powiązane więzami krwi, ale bywają też osoby obce, np. sąsiedzi.

W Gminie Kętrzyn najliczniejszą grupę świadków przemocy domowej stanowią dzieci. Następną pod względem liczebności grupa, to rodzice. Pamiętać należy, że świadkowie przemocy domowej stają się również jej ofiarami. Przeżycia, emocje – zwłaszcza u dzieci – są wówczas tak intensywne, że na długo, a bywa, że i na zawsze, pozostają w pamięci i we wspomnieniach.

Na przestrzeni ostatnich dwóch lat liczba dzieci - świadków przemocy domowej - spadła o 6 przypadków, ale o tyle samo wzrosła liczba rodziców, którzy byli świadkami.

W 2014 roku pojawili się również sąsiedzi, jako świadkowie przemocy. Świadczyć to może o wzroście świadomości oraz pozbywanie się stereotypów na temat „wtrącania się” w nieswoje sprawy. Akcje medialne w ostatnim czasie wyczulają nas na nie pozostawanie biernym wobec przemocy, którą obserwujemy. W przypadku kiedy komuś dzieje się krzywda, a ofiara przemocy jest zbyt słaba, albo nieświadoma swoich praw, postawa sąsiadów, znajomych może mieć kluczowe znaczenie w zwalczaniu zjawiska przemocy domowej, a także przemocy w ogóle.

Wykres 8: Świadkowie przemocy.

Wśród dorosłych mieszkańców Gminy oraz osób doświadczających przemocy domowej biorących udział w badaniu, ciekawy jest pogląd na przyszłość osób, które jako dzieci doświadczyły przemocy w

rodzynie. Na 40 osób doświadczających przemocy, 62% badanych kobiet i 15% mężczyzn uważa, że osoby, które doświadczały przemocy w dzieciństwie, w dorosłym życiu będą zachowywały się w sposób agresywny

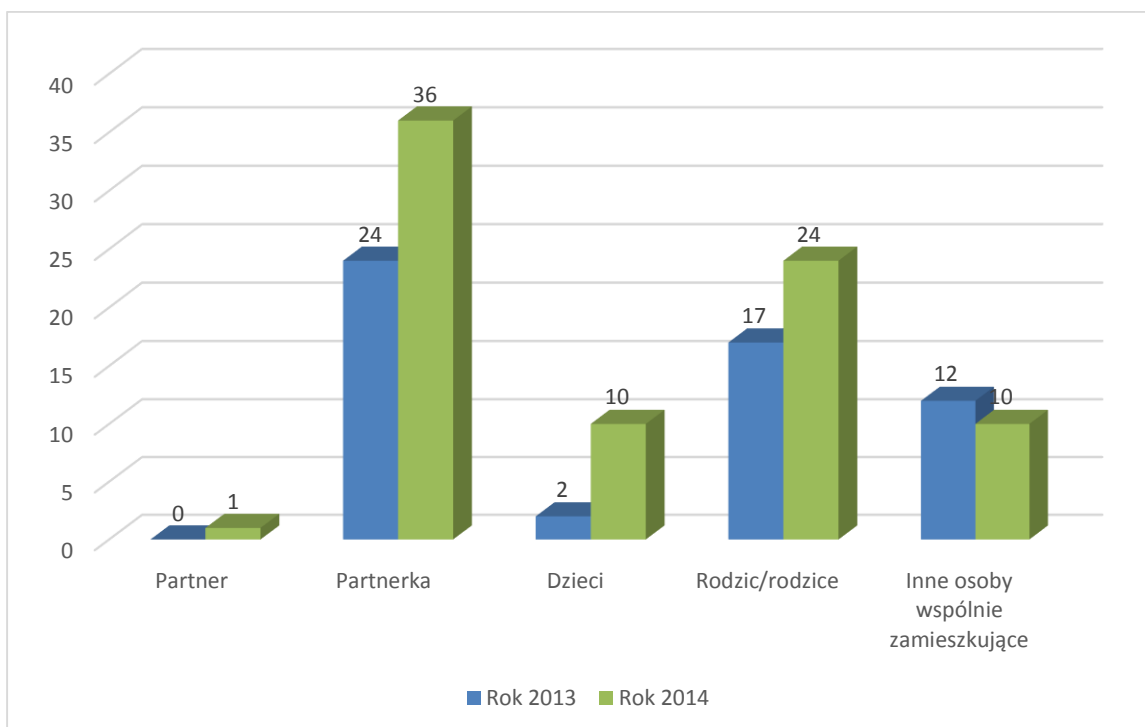
w stosunku do swoich partnerów i dzieci. Aż 75% badanych mężczyzn i 28% kobiet nie umiało zająć stanowiska w tej sprawie. 74% dorosłych mieszkańców Gminy również uważa, że krzywdzone dzieci, w dorosłym życiu będą stosowały przemoc wobec swoich rodzin.

Na zadane pytanie: jak zachowuje się poza domem dziecko będące ofiarą przemocy domowej, wśród pytaných dorosłych mieszkańców Gminy, przeważały odpowiedzi:

1. Jest agresywne - 82% odpowiedzi.
2. Jest ciche i wycofane - 79% odpowiedzi
3. Eksperymentuje z używkami - 66% odpowiedzi.
4. Łamie zasady społeczne - 58% odpowiedzi.

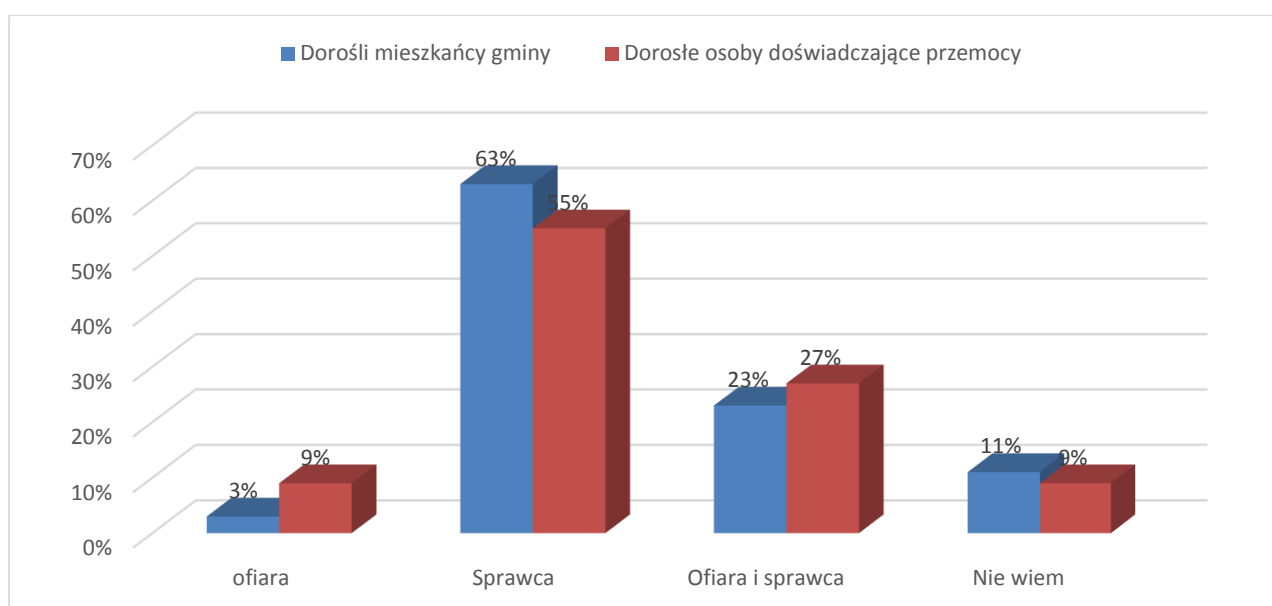
Ankietowani mogli wybrać nawet cztery spośród 10 odpowiedzi. Nikt nie zaznaczył: „zachowuje się jak dzieci z innych rodzin”, ani „jest ogólnie lubiane przez rówieśników”. Zastanawiający jest fakt, że ankietowani bardzo często równolegle zaznaczyli: „jest agresywne” oraz „jest ciche i wycofane”. Świadczyć to może o postrzeganiu tego problemu w oparciu o własne obserwacje, gdzie w środowisku mogą być dzieci, które w tak różny sposób reagują na domową przemoc.

Wykres 9: Osoby, wobec których stosowana była przemoc.

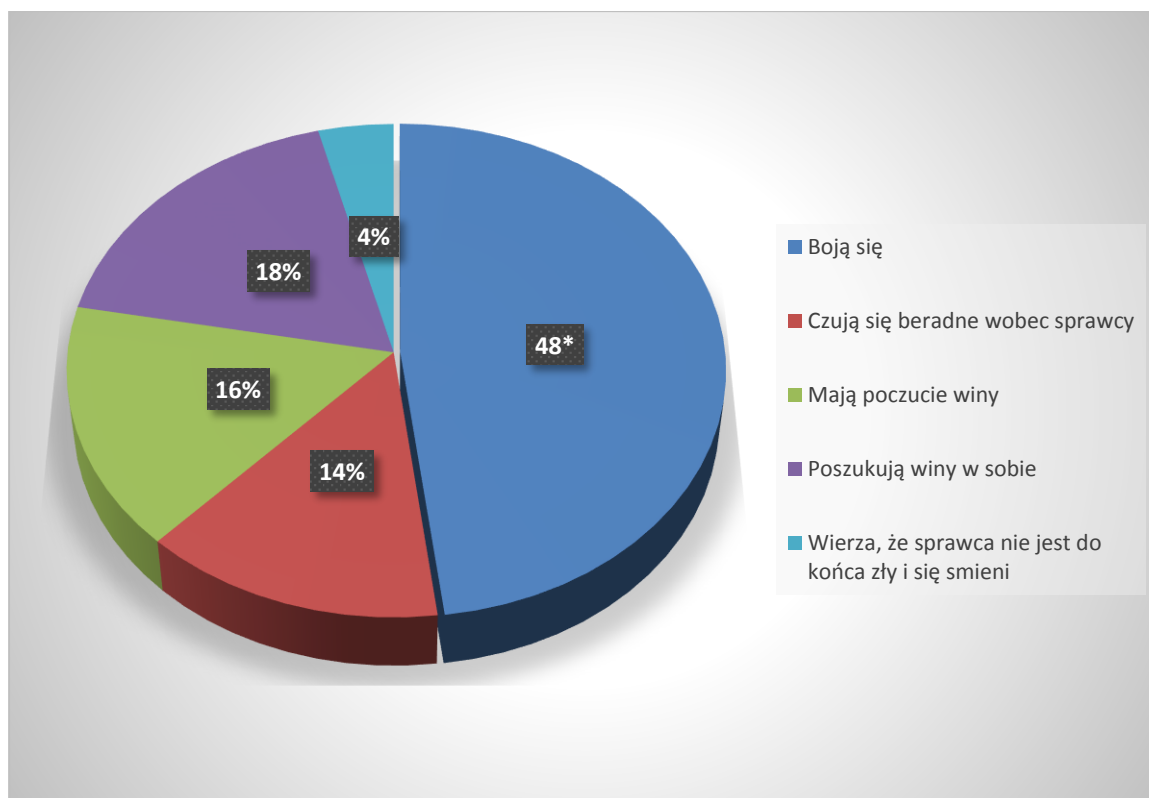

Wykres nr 9 obrazuje występowanie przemocy domowej w Gminie Kętrzyn w latach 2013 – 2014. Zdecydowanie największą grupę, z wyraźnym wzrostem występowania zjawiska w 2014 roku, stanowią partnerki w związkach. Na przestrzeni ostatniego roku wzrost o ponad 33% zasługuje na uwagę i postawienie diagnozy. Biorąc pod uwagę fakt, że w 2014 roku liczba przypadków przemocy domowej w Gminie Kętrzyn wzrosła w stosunku do 2013 roku, można przypuszczać, że również wzrost w grupie: „partnerki”, jest spowodowany większą skalą zjawiska w ogóle. W 2014 roku wzrosła także liczba dzieci oraz rodziców jako ofiar przemocy w rodzinie.

Wykres 10: Kto według Pana(-i) jest odpowiedzialny za przemoc?

Na szczególną uwagę zasługują odpowiedzi udzielone przez osoby doświadczające przemocy. W porównaniu z osobami z tzw. normalnych rodzin. Liczba odpowiedzi wskazujących na winę po stronie ofiary bądź ofiary i sprawcy przemocy, rodzi niepokój i zmusza do głębszej refleksji. Co takiego dzieje się w świadomości osób doświadczających przemocy, że gotowe są przyjąć winę na siebie lub współobwinić się razem ze sprawcą? Za odpowiedź mogą posłużyć wnioski wyciągnięte z analizy odpowiedzi na pytanie o to, dlaczego osoby doświadczające przemocy w rodzinie pozwalają sprawcom na takie traktowanie? Osoby doświadczające przemocy odpowiadały w następujący sposób:

Wykres 11: Powody bierności lub przyzwolenia na złe traktowanie.

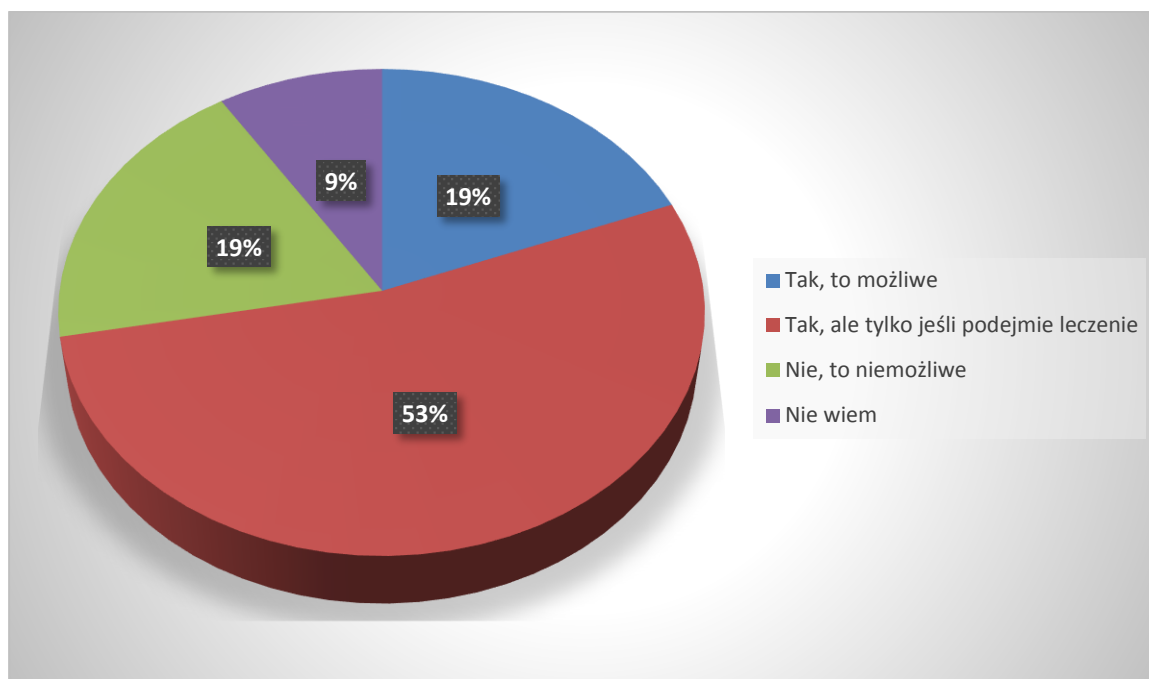
Największa liczba ankietowanych uważa, że ofiary przemocy domowej boją się swoich oprawców i dlatego godzą się na przemoc. Duża grupa ma poczucie bezradności. Jednak najbardziej niepokojące są odpowiedzi sugerujące szukanie winy w sobie.

Ofiary przemocy domowej często mają bardzo niską samoocenę. Jest ona wynikiem długotrwałego działania agresji słownej sprawcy, wmawiania ofierze, że jest gorsza. Doprowadza to w pewnym momencie do sytuacji, że ofiara przemocy zaczyna wierzyć w te słowa i zaczyna czuć się winna.

Odrębna kwestia, to wiara w to, że sprawca nie jest do końca zły, że się zmieni. Ofiary przemocy w rodzinie i sprawcy tej przemocy, są związani emocjonalnie. U podłoża ich wzajemnych relacji leży, często bardzo głębokie, uczucie. Trudno od ofiar wymagać, żeby przekreśliły całe lata wspólnie przeżyte. Dlatego ofiary przemocy domowej tłumaczą zachowania sprawców i szukają winy w sobie.

W Gminie Kętrzyn osoby doświadczające przemocy domowej w na stepujący sposób oceniają możliwość zmiany w osobie sprawcy:

Wykres 12: Czy sprawca przemocy może się zmienić?

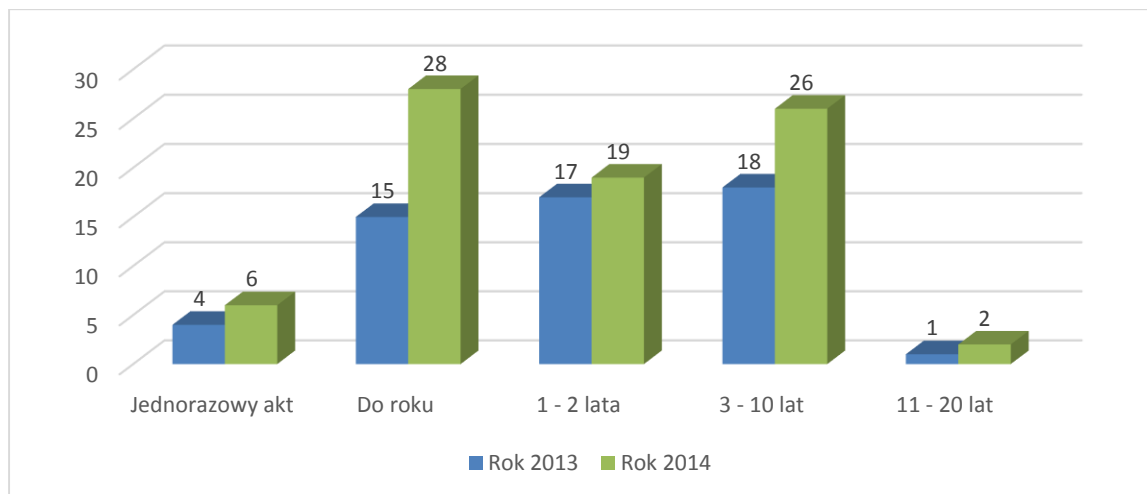

Dominującą wśród badanych jest grupa, która nie przekreśla definitywnie możliwości resocjalizacji sprawcy, po ewentualnym leczeniu przyczyn przemocy (alkoholizmu, narkomanii, hazardu itp.). Tylko co piąty ankietowany nie ulega złudzeniom i nie wierzy w cudowną przemianę osoby, która dopuszcza się przemocy domowej. Osoby, które wybrały odpowiedź „nie wiem” w gruncie rzeczy też nie rezygnują z nadziei. „Nie wiem” dopuszcza możliwość zmiany.

Często od czasu zaistnienia pierwszych niebezpiecznych sytuacji w domu, do momentu zgłoszenia się po pomoc przez ofiarę, mija bardzo dużo czasu. Jest to czas, który ofiary przemocy poświęcają na pielęgnowanie nadziei na zmianę.

Analizując statystyki Gminy Kętrzyn, obrazujące okres zanim ofiara przemocy zgłosiła się po pomoc, ten czas się skraca. Najwięcej przypadków od wystąpienia zdarzenia po zgłoszenie się po pomoc, zamyka się w ciągu jednego roku.

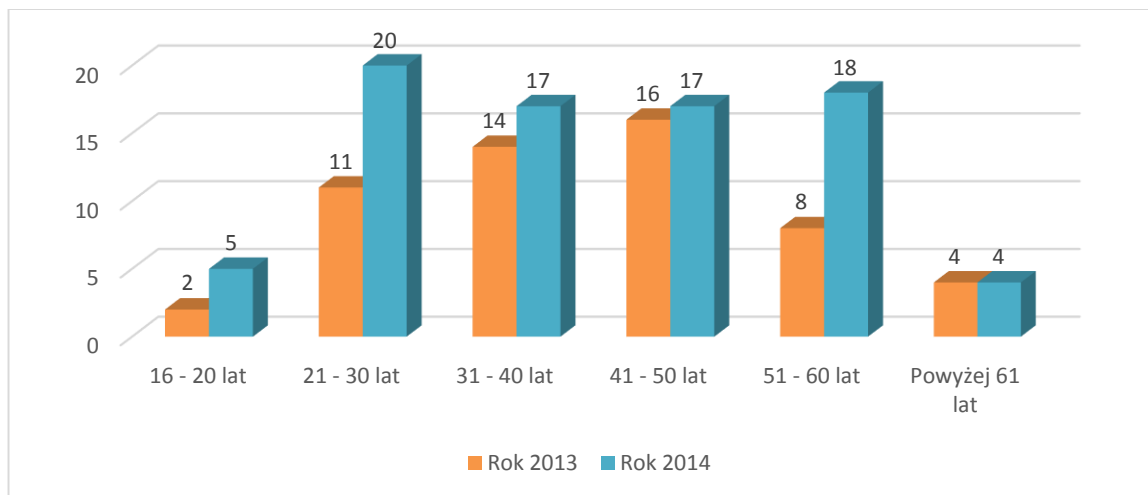
Wykres 13: Jak długo ofiara doświadczała przemocy, zanim zgłosiła się po pomoc?

Wśród osób doświadczających przemocy panuje przeświadczenie, że w wytrwaniu w działaniach prowadzących do wyzwolenia się z tej sytuacji, pomaga wsparcie ze strony bliskich osób (47% ankietowanych). 41% uważa, że wsparcie można uzyskać w różnego rodzaju instytucjach. Ciągła kontrola swoich zachowań w stosunku do sprawcy pomogłaby 25% ankietowanych, natomiast 9% zaufałyby lekom. Odpowiedź „leki” najczęściej pojawiała się w połączeniu z innymi odpowiedziami, natomiast sporadycznie jako jedyny środek.

Przemoc domowa najczęściej zaczyna występować w przedziale wieku od 21 do 30 lat. W tej grupie oraz w grupie od 51 do 60 lat, nastąpił też wyraźny wzrost liczby przypadków. W statystykach Gminy Kętrzyn nie odnotowano przypadków stosowania przemocy domowej przez osoby poniżej 15 roku życia.

Wykres 14: Przedział wiekowy osób stosujących przemoc w statystykach Gminy Kętrzyn.

Zarówno mieszkańcy Gminy z rodzin bez problemów, jak również mieszkańcy doświadczający przemocy wyrażają opinię, że przemoc domowa występuje często lub bardzo często w ich środowisku (88% ogółu ankietowanych). Największa grupa ankietowanych uważa, że problem ten może dotyczyć od 21 do 50% rodzin (40% ogółu respondentów), a 61% przyznaje, że było świadkiem przemocy domowej.

Przemoc w rodzinie a Kodeks Karny.

W świetle polskiego prawa karnego przemoc w rodzinie stanowi przestępstwo zagrożone karą pozbawienia wolności, o czym traktuje artykuł 207 KK:

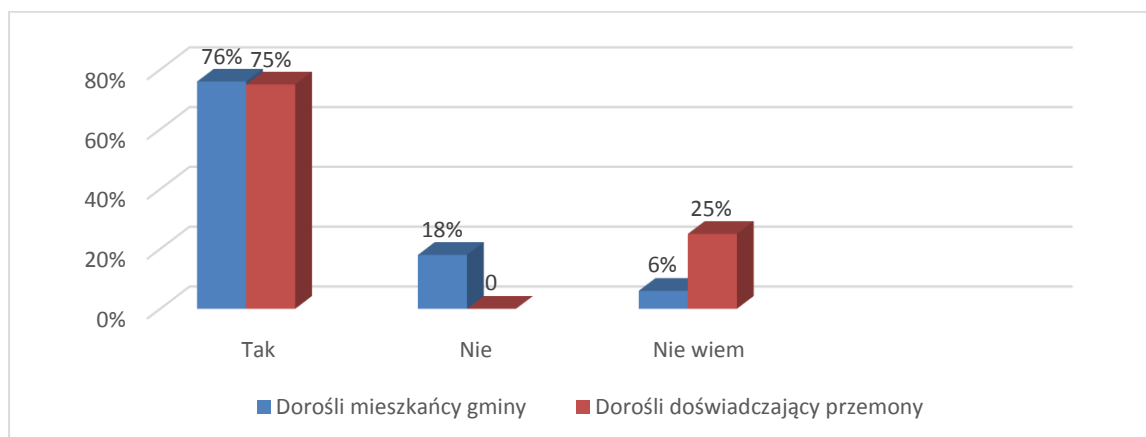
§1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.¹¹

Pomimo jasno określonych w Kodeksie Karnym norm prawnych, duża ilość ankietowych nie uważa, żeby przemoc w rodzinie była przestępstwem.

Wykres 15: Czy przemoc w rodzinie jest przestępstwem?

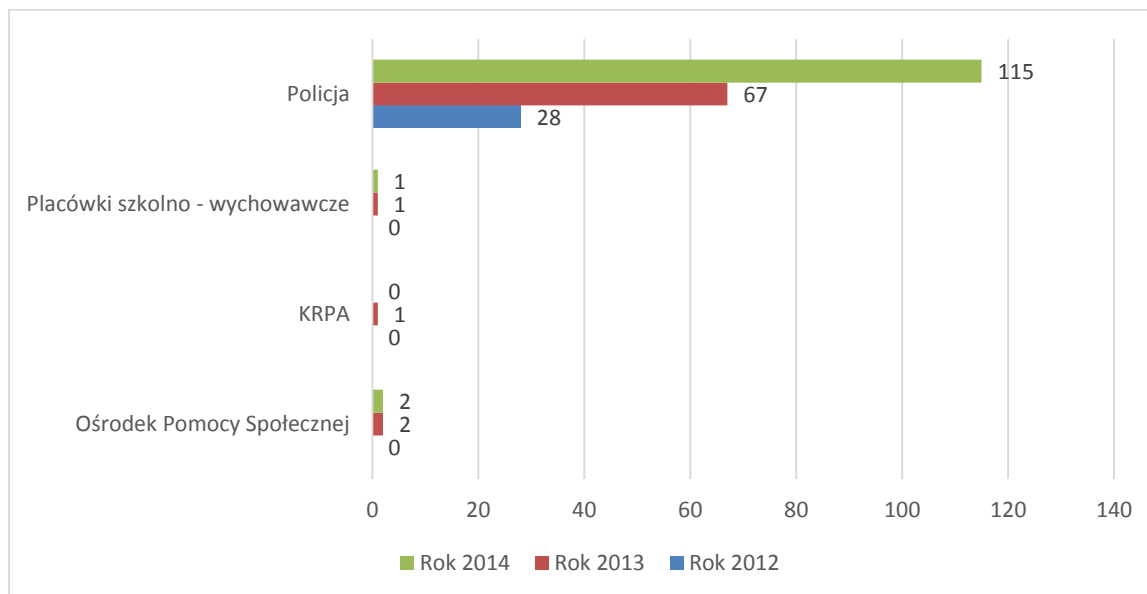
¹¹ Ziębińska M. Polskie Prawo wobec przemocy. Warszawa.2006.

Dziwi fakt, że aż 18% dorosłych osób nie uważa, by przemoc w rodzinie była niezgodna z prawem, a 25% osób doświadczających przemocy nie miało w ogóle wiedzy na ten temat. 13% ogółu ankietowanych dorosłych mieszkańców Gminy Kętrzyn wyraża opinię, że wychowanie dziecka bez bicia jest niemożliwe. 12% mieszkańców Gminy, które doświadczały przemocy, nie słyszały nigdy o formularzu „Niebieskiej karty”.

Osoby doświadczające przemocy są zdania, że w ich środowisku lokalnym Policja i Pomoc społeczna są instytucjami, do których osoba pokrzywdzona może zwrócić się o pomoc. W odniesieniu do policji 63% ankietowanych uważa, że jest to właściwa instytucja, a 38% ankietowanych zaufałyby pomocy społecznej. 57% ankietowanych uważa, że zdecydowanie nie może liczyć na pomoc Kościoła. Zaskakująca jest również w tej materii ocena służby zdrowia. Spośród ankietowanych osób, które doświadczyły przemocy, 32% raczej nie i zdecydowanie nie zwróciłoby się o pomoc do służby zdrowia, a w umiarkowanym stopniu zaufałyby tej instytucji 33% ankietowanych.

Powyższa sytuacja znajduje odzwierciedlenie w statystykach Gminy. W związku z procedurą „Niebieskich kart” najwięcej wniosków na przestrzeni lat 2012 – 2014 sporządziła właśnie Policja. Natomiast w ciągu tych trzech ani jeden wniosek nie powstał w którejkolwiek z placówek Służby Zdrowia na terenie Gminy. Żaden wniosek nie został także sporządzony przez sąd lub prokuraturę. Wpływ na taki stan rzeczy może mieć słaba świadomość społeczeństwa na temat praw ofiary przemocy. 37% ankietowanych osób, które doświadczyły przemocy jest zdania, że ofiara aby udowodnić pobicie, musi poddać się płatnej obdukcji lekarskiej. 28% jest odmiennego zdania. Aż 35% respondentów nie ma wiedzy na ten temat.

Wykres 16: Liczba wniosków sporządzonych w związku z procedurą „Niebieskich Kart”.

Na wykresie wyraźnie jawi się aktywność Policji w temacie sporządzania wniosków w związku z procedurą „Niebieskiej Karty”. Od roku 2012 do 2014 liczba sporządzonych przez Policję wniosków wzrosła ponad czterokrotnie.

Na przestrzeni trzech lat Policja interweniowała wielokrotnie w związku ze zdarzeniami związanymi z przemocą domową.

Policjant jest zazwyczaj pierwszą osobą wzywaną w sytuacji przemocy w rodzinie. Do podstawowych zadań Policji należy ochrona życia i zdrowia, a także mienia przed sytuacjami naruszającymi te dobra. Oznacza to obowiązek ochrony słabszych i pokrzywdzonych.

Każda osoba wzywająca Policję w takiej sytuacji ma prawo do zapewnienia jej przez interweniujących, doraźnego bezpieczeństwa. Policjanci mają prawo do zatrzymywania osób stwarzających zagrożenie przemocy domowej. Ofiary przemocy domowej mają również prawo do informacji o tym, kto przyjechał na wezwanie, a także o nazwę i siedzibę jednostki, w której pracują policjanci podejmujący interwencje. Notatki urzędowe sporządzone po takim wezwaniu mogą posłużyć jako dowód w sprawie przeciwko sprawcy przemocy.

Także przedstawiciele Służby Zdrowia, podobnie jak Policja, mają prawny obowiązek reagowania, gdy istnieje choćby podejrzenie popełnienia przestępstwa, jakim jest przemoc domowa. Obowiązek ten wynika z artykułu 304 Kodeksu Postępowania Karnego. Brak reakcji może skutkować odpowiedzialnością karną za niedopełnienie obowiązków.

Służba zdrowia zobligowana jest do bezpłatnego udzielania pomocy zarówno w formie poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego jak i socjalnego i rodzinnego. Ma obowiązek przeprowadzenie wszelkiego rodzaju badania lekarskie, które mają na celu ustalenie przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie.

Zaświadczenia lekarskie dla ofiar przemocy, lekarze mają obowiązek wystawiać bezpłatnie. Jest to obowiązek lekarza. Za jego niedopełnienie grożą sankcje zarówno dyscyplinarne jak i karne.

Niestety ofiary przemocy ciągle borykają się ze skutecznym wyekzekwowaniem swoich praw. Jest to całkowicie niezrozumiałe, ponieważ lekarz w zaświadczeniu nie dokonuje klasyfikacji, czy dana osoba jest ofiarą przemocy. Jego obowiązkiem jest opisanie obrażeń, które posiada osoba zgłaszająca się na konsultację. Prowadzenie dalszego postępowania należy do organów ścigania i dopiero w czasie postępowania przygotowawczego następuje weryfikacja słów osoby pokrzywdzonej. Takie zaświadczenie dla ofiar przemocy domowej ma często kluczowe znaczenie, gdyż na jego podstawie organy ścigania mają obowiązek dopuścić dowód z opinii biegłego lekarza sądowego.

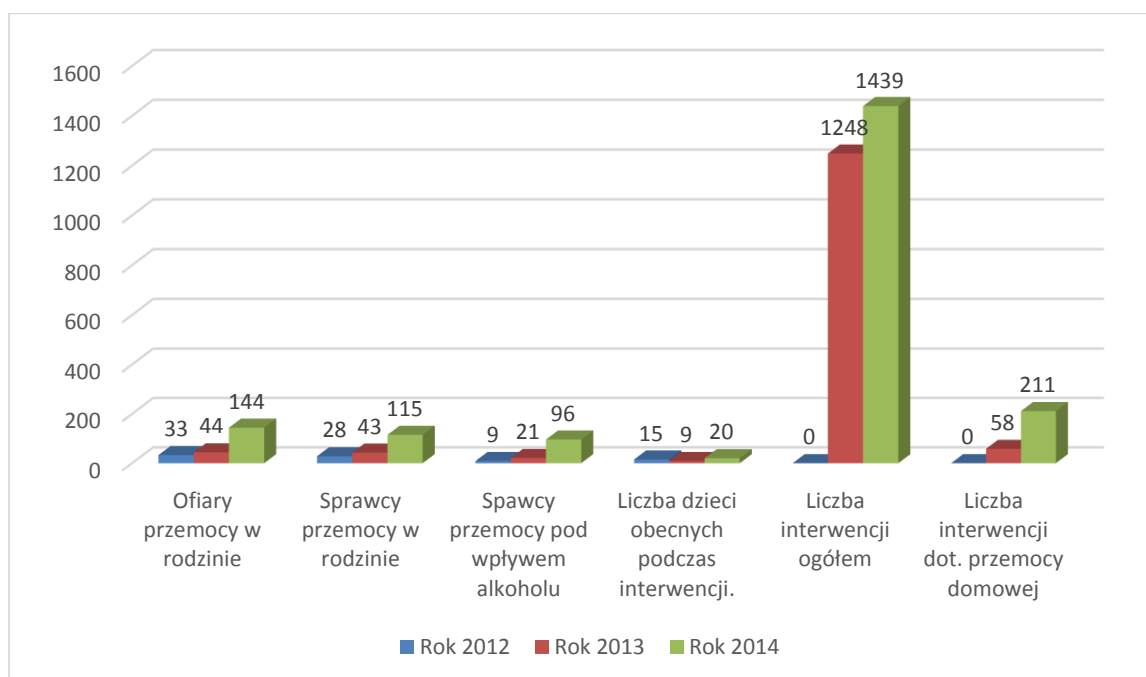
Jeżeli lekarz, albo inny przedstawiciel ochrony zdrowia uzyska od pacjenta informację (albo podejrzenie), że osoba będąca u niego może być ofiarą przemocy w rodzinie, ma obowiązek wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty”.¹²

¹²Ziębińska M. Polskie Prawo wobec przemocy. Warszawa.2006.

W celu poprawienia aktywności Służby Zdrowia w powyższym temacie, należy wziąć pod uwagę podjęcie akcji informacyjnej, mającej na celu przypomnienie Służbie Zdrowia o jej obowiązkach wobec ofiar przemocy domowej. Wśród ofiar przemocy, taka kampania miałaby na celu zwiększenie świadomości oraz wskazanie kierunków postępowania w sytuacji wystąpienia tego zjawiska. Powszechny dostęp do informacji może znacząco poprawić samopoczucie ofiary przemocy oraz nabranie przez nią poczucia pewności oraz pewnego rodzaju determinacji w dążeniu do rozwiązania problemu.

Policja, która w Gminie Kętrzyn okazuje się być najbardziej aktywną instytucją w kwestii niesienia pomocy osobom poszkodowanym w wyniku występowania przemocy domowej, w latach 2012 – 2014 odnotowała szereg zdarzeń i interwencji. Na tej podstawie uzyskano dane, które obrazuje kolejny wykres.

Wykres 17: Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową w Gminie Kętrzyn.

Wśród ogólne liczby interwencji, w 2014 roku znacząco wzrosła liczba interwencji spowodowanych przemocą w rodzinie. O 76 przypadków wzrosła także liczba interwencji w zdarzeniach, gdzie sprawca przemocy znajdował się pod wpływem alkoholu. Stanowi to prawie połowę wszystkich interwencji z powodu występowania przemocy domowej. Liczba ofiar przemocy w 2014 roku wzrosła o 100 przypadków. Wszystkie te dane są bardzo niepokojące i wymagają głębokiej analizy oraz podjęcia prób znalezienia sposobów ich rozwiązania.

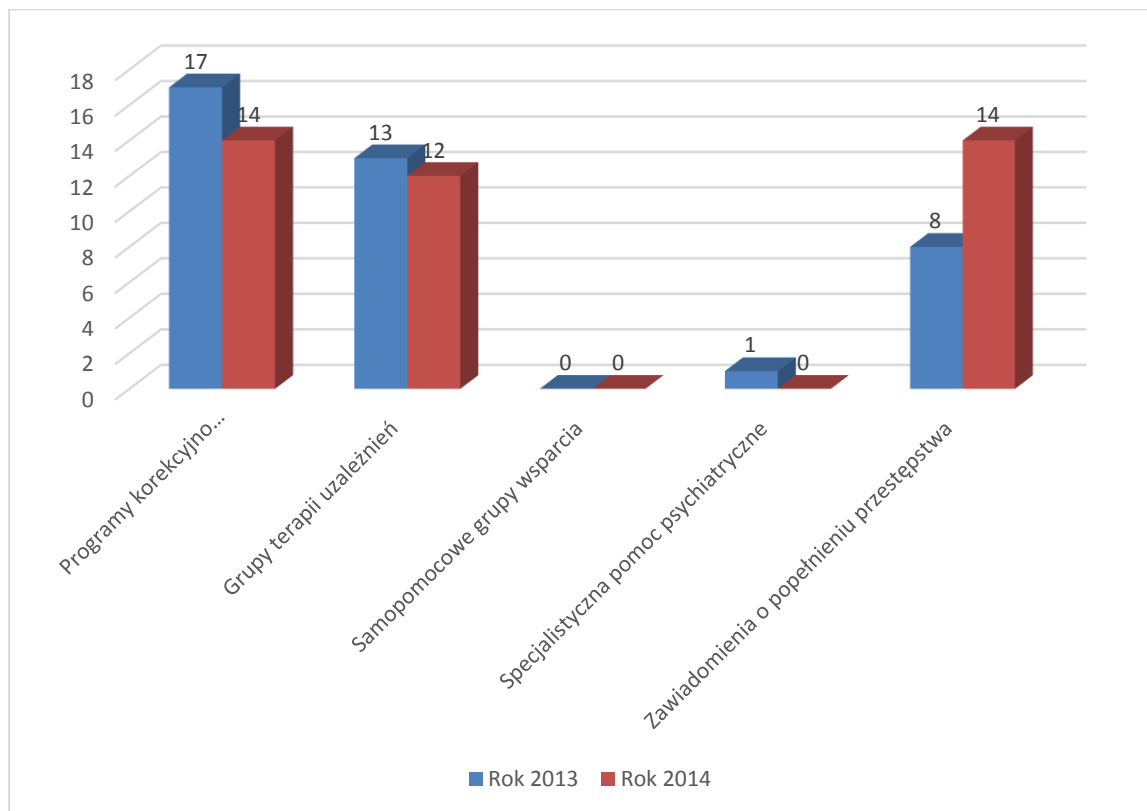
Analizując przypadki występujące w roku 2014, wyraźnie widać, że w Gminie Kętrzyn to kobiety są najczęstszymi ofiarami przemocy w rodzinie. Na 144 ofiary w ogóle, 100 to liczba kobiet, a 20 to mężczyźni. Małoletnie dzieci stanowią ponad 15% ogółu wszystkich przypadków. Wśród sprawców przemocy w

rodzinie 98% to mężczyźni, z czego 83% znajdowało się pod wpływem alkoholu. Niespełna 2% przypadków stanowią kobiety będące pod wpływem alkoholu.

W Gminie, zarówno wobec sprawców, jak również ich ofiar, podejmowane są rozmaite działania mające na celu niesienie pomocy. W latach 2013 – 2014 wobec 59 sprawców podjęto działania resocjalizacyjne.

Były to programy korekcyjno – edukacyjne, kierowanie do grup terapii uzależnień, grupy wsparcia, a także pomoc specjalistyczna, w oparciu pomoc psychiatryczną oraz wymiar sprawiedliwości.

Wykres 18: Rodzaje pomocy stosowane wobec sprawców przemocy domowej.

Wśród zawiadomień o popełnieniu przestępstwa, w trzech przypadkach w każdym roku, prokurator wszczął postępowanie.

Tylko w 2014 roku 10 przypadków przemocy domowej to dzieci. Również wśród świadków przemocy jest duża grupa, bo aż dwadzieścioro dzieci. Jak wykazują badania, świadkowie przemocy to

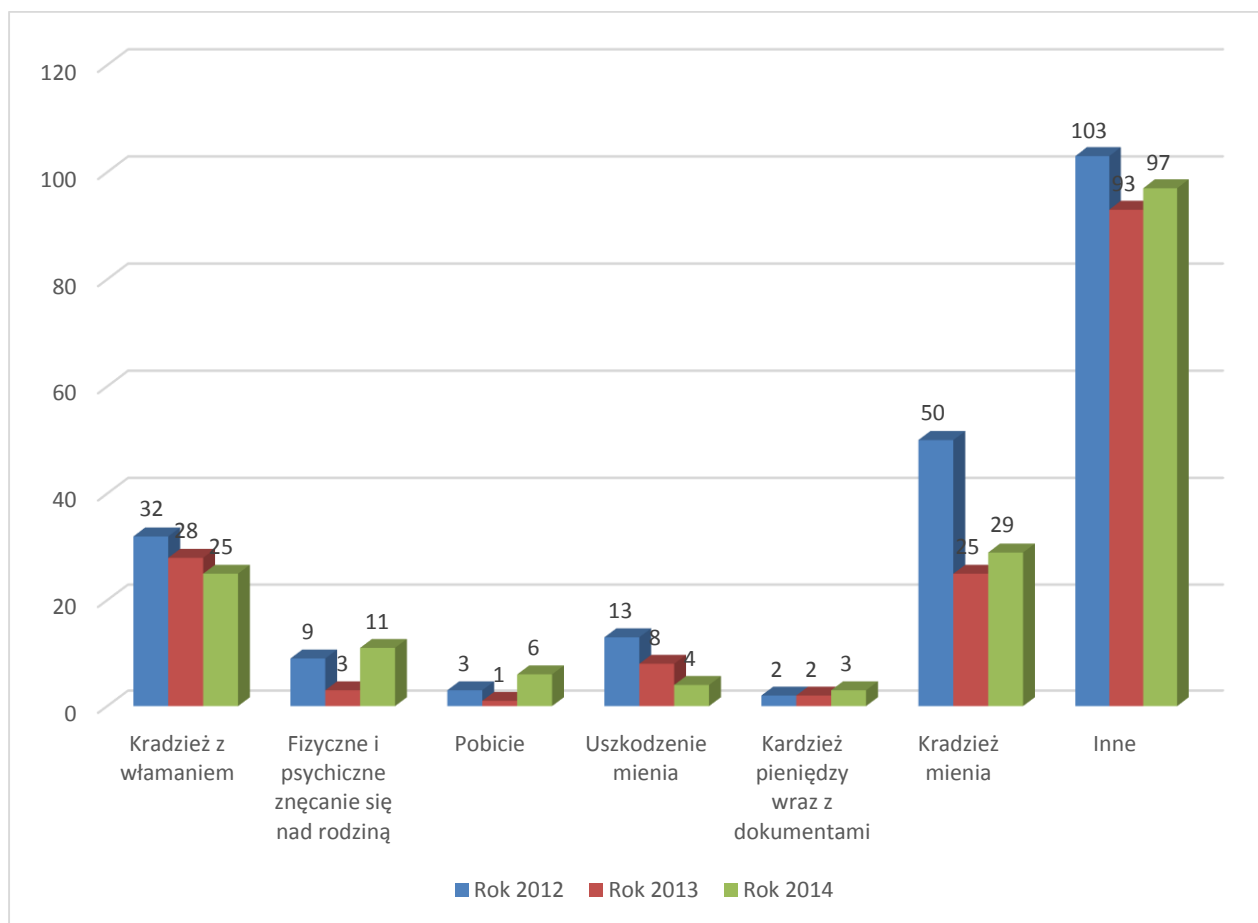
również ofiary. Trauma, jakiej doświadczają w takich sytuacjach niejednokrotnie wymaga zastosowania specjalistycznej pomocy, także psychiatrycznej, psychologicznej lub pedagogicznej.

Analizując gminne dane statystyczne niepokoi fakt niewielkiej liczby przypadków dzieci, wobec których taką pomoc zastosowano.

W 2013 roku wobec jednego dziecka zastosowano pomoc psychologiczną, a w dwóch przypadkach – pomoc pedagogiczną. W roku 2014 tylko jedno z dzieci otrzymało pomoc psychologiczną. Wyraźnie widać, że w tym obszarze pozostaje wiele do zrobienia.

Wszelkiego rodzaju przestępstwa stanowią zagrożenie dla mieszkańców społeczności lokalnej. Wiele z nich ma podłoże ekonomiczne (bezrobocie, zubożenia społeczeństwa). Duży odsetek stanowią również wszelkiego rodzaju przestępstwa popełnione pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych. W 2014 roku stwierdzono również wzrost odnotowanych przestępstw związanych z fizycznym i psychicznym znęcaniem się nad rodziną.

Wykres 19: przestępstwa na terenie Gminy Kętrzyn na przestrzeni lat 2012 – 2014.

W stosunku do roku 2013 liczba przypadków psychicznego i fizycznego znęcania się nad rodziną wzrosła o 73%. W większości przypadków wszczęte postępowania zostały stwierdzone i zakończone ukaraniem sprawcy. Stosunkowo niewielki odsetek przestępstw dotyczy uchylania się od płacenia alimentów. Stwierdzono po jednym takim przypadku w roku 2012 i 2014.

Część II. Młodzież a zjawisko przemocy.

Percepcja zjawiska przemocy przez dzieci i młodzież.

Dawniej zjawisko przemocy wśród dzieci i młodzieży występowało sporadycznie. Wiązało się najczęściej z potrzebą dominacji silniejszych jednostek lub grup. Przy czym siła pojmowana tu jest nie tylko jako siła fizyczna, ale również inteligencja, spryt i radzenie sobie w trudnych sytuacjach.

Obecnie przemoc rozprzestrzenia się niebywale szybko i przyjmuje najróżniejsze oblicza. Może być gwałtem, nadużycie siły wobec słabszych. Może również być przejawem brutalności, arogancji bądź przyjąć formy presji psychicznej.

Bardzo często młodzież agresją odreagowuje krzywdy doznane od osób najbliższych. Może to przybierać różne formy, np. robienie na złość, niszczenie mienia. Jest często formą zwrócenia uwagi na siebie i swoje problemy.

Znacznie groźniejszym sposobem psychicznej agresji staje się moda na ignorowanie i nieposzanowanie starszego pokolenia. Skłonność do stosowania przemocy często pojawia się bardzo wcześnie. Już kilku letnie dzieci próbują zwrócić na siebie uwagę poprzez agresję. Bardziej agresywne dzieci z reguły wyrastają na agresywnych dorosłych. Występuje kilka czynników występowania agresji wśród dzieci i młodzieży. Mogą to być czynniki genetyczne, fizjologiczne, a także środowiskowe.¹³

Przemoc w ocenie uczniów gimnazjów w Gminie Kętrzyn.

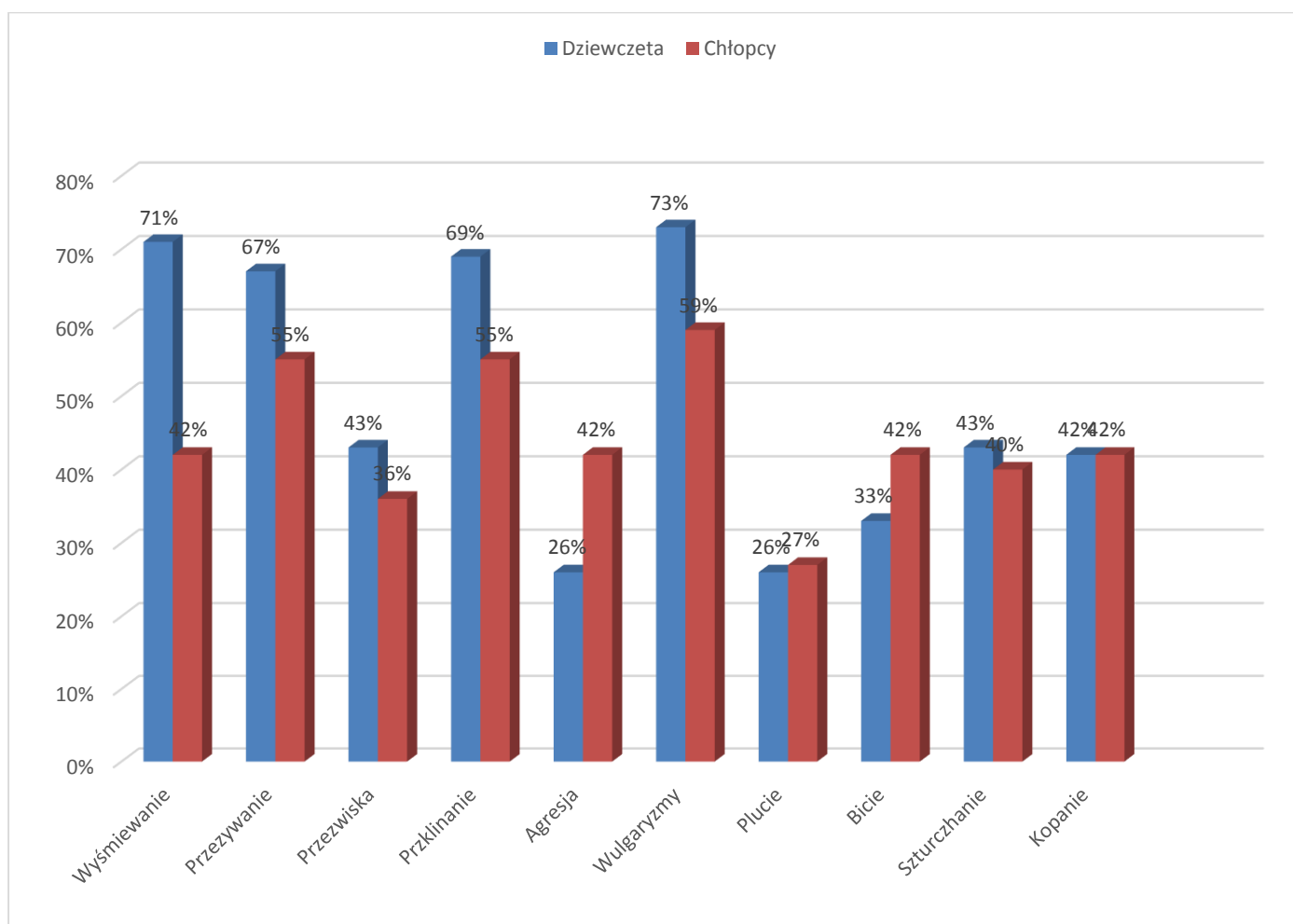
Młodzież zapytana w ankiecie o to, z czym kojarzy przemoc, najczęściej odpowiadała, że z biciem lub bójkami (74%). Stosowanie agresji słownej, czyli wyzywanie, wyśmiewanie kojarzy się z przemocą 53% ankietowanej młodzieży. Bardzo często uczniowie wymieniali również przemoc fizyczną i psychiczną, agresję oraz ogólnie pojęte zło.

¹³ Herman J. Przemoc – uraz psychiczny i powrót do równowagi, Gdańsk 1998.

37% dziewczynek i 28% ankietowanych chłopców spotkało się z przykrym i złym traktowaniem ze strony kolegów. Ponad 22% ankietowanych twierdzi, że nie pamięta, czy było kiedyś źle traktowane przez rówieśników. 65% dziewcząt i 68% chłopców przyznaje, że sami niewłaściwie zachowywali się wobec swoich kolegów i koleżanek. Może to świadczyć o skali zjawiska przemocy w ogóle.

Młodzież została również zapytana o rodzaj agresywnych zachowań, które najczęściej obserwują wśród swoich kolegów.

Wykres 20: Rodzaje zachowań agresywnych obserwowane przez Gimnazjalistów w Gminie Kętrzyn.

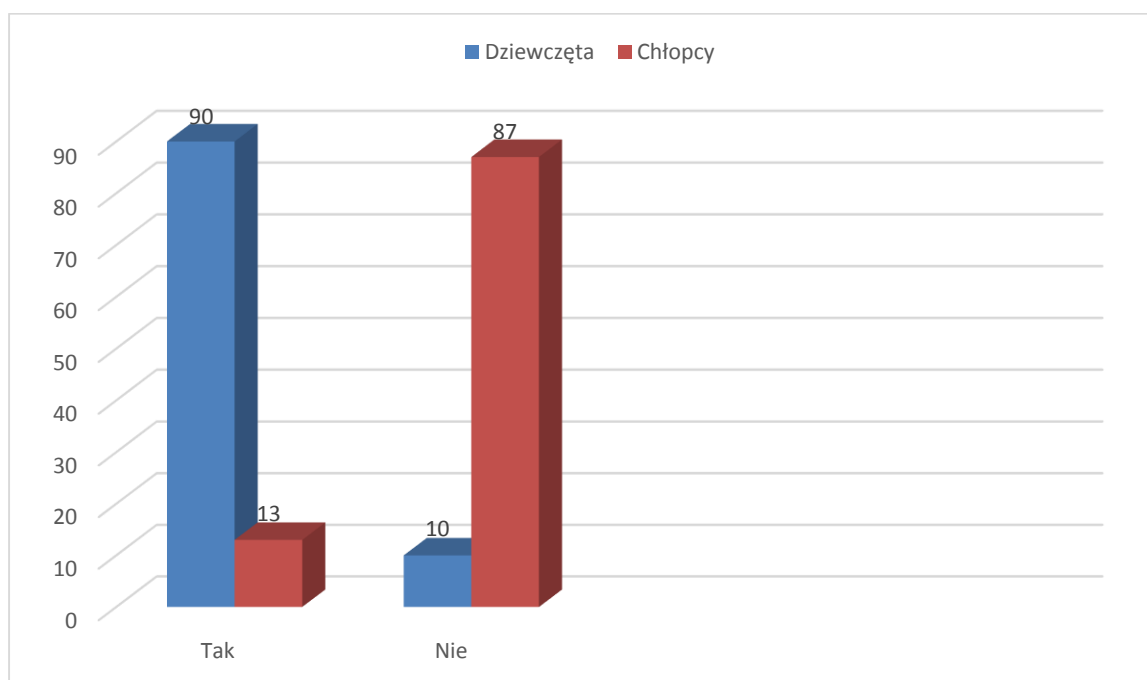
Na wykresie widać nieco odmienny sposób percepcji przemocy przez chłopców i dziewczęta. Chłopcy częściej odbierają przemoc fizyczną: bicie, plucie, jako przejawy agresji, większość dziewcząt

natomiast bardziej wyczulona jest na agresję słowną: wyśmiewanie, przezywanie, przeklinanie, wulgaryzmy.

Na pytanie: Czy dostrzegasz w zachowaniach swoich kolegów i koleżanek zachowania agresywne? 35% ankietowanych odpowiedziało, że tak, dostrzega. Nie dostrzega takich zachowań 10% uczniów, a 47% uważa, że jeżeli takie zachowania występują, to rzadko. Nie zaobserwowano większych różnic pomiędzy odpowiedziami dziewcząt i chłopców.

Często wśród kolegów i koleżanek ze szkoły znajdują się osoby, szczególnie agresywne. Takie, których rówieśnicy się boją. Zapytani o to uczniowie gimnazjów znają takie osoby w swoim środowisku. W tej sytuacji jednak na uwagę zasługuje rozbieżność opinii w zależności od płci.

Wykres 21: Czy jest wśród uczniów ktoś kogo się boisz?

Zdecydowana różnica w pojmowaniu zagrożenia ze strony kolegów lub koleżanek może mieć bezpośredni charakter z naturalnymi dla każdej płci zachowaniami i pojmowaniem ewentualnego zagrożenia. Stereotypy mówią o większej wrażliwości dziewcząt, w tym jednak przypadku, biorąc pod uwagę charakter innych odpowiedzi udzielanych na pytania ankietowe, mamy do czynienia raczej z męską dumą, poczuciem godności i odwagą, pojmowaną, jako nie uleganie presji, czy nacisków ze strony rówieśników lub/i grup rówieśniczych.

W obecnych czasach mamy do czynienia z głębokim kryzysem wzorców, postaw i ideałów wśród młodzieży. Młodzież coraz rzadziej utożsamia się z bohaterami literackimi, zarówno historycznymi jak i fikcyjnymi. Coraz rzadziej chce naśladować ludzi z szeroko pojętej popkultury. Bardzo niewiele jest też młodych ludzi, którzy za wzorce zachowań przyjmują postawy rodziców, wychowawców, czy rówieśników. Strona | 31

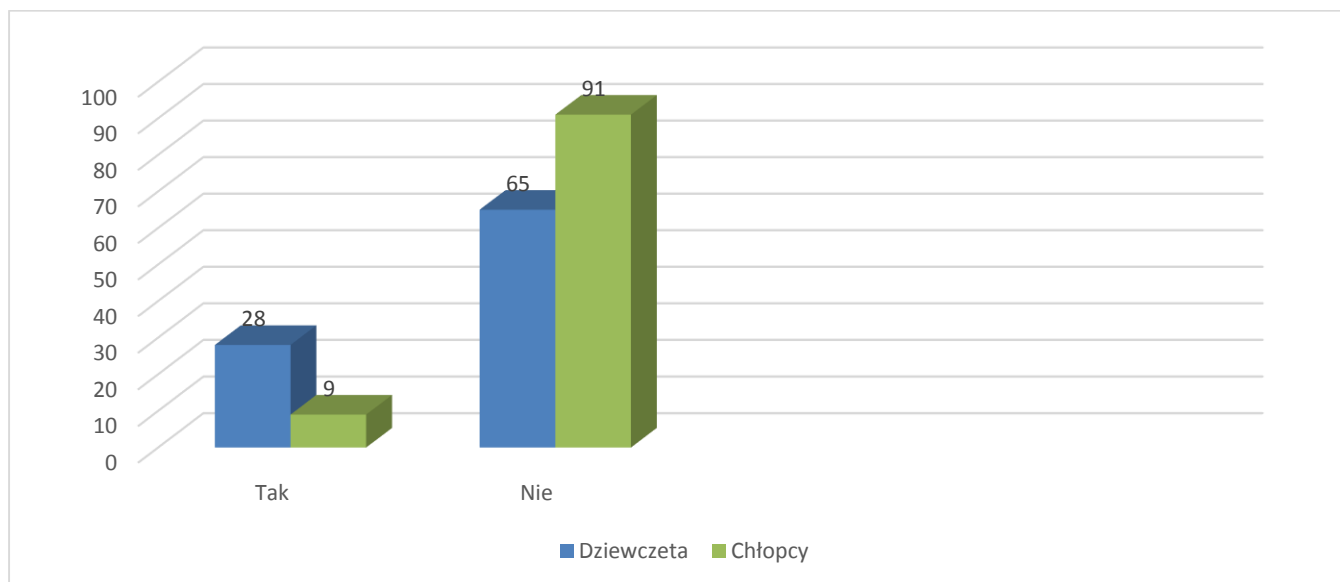
Na pytanie o osobę w klasie wartą naśladowania, zdecydowana większość twierdzi, że nie ma takich osób. W tym przypadku także występują różnice pomiędzy poglądem dziewcząt i chłopców na to zagadnienie.

Dziewczęta częściej chcą naśladować swoje koleżanki. Często jest to naśladowanie sposobu bycia, stylu ubierania się. Zdarzają się jednak również „głębsze” motywy, np. dobre stopnie w nauce, talent plastyczny.

Chłopcom częściej imponuje siła fizyczna, osiągnięcia sportowe, dominacja w grupie rówieśniczej.

Wśród ankietowanych pojawiły się również odpowiedzi: wychowawca, nauczyciel (z imienia i nazwiska) oraz ojciec.

Wykres 22: Czy są w Twojej klasie osoby, które chciałbyś(-abyś) naśladować?

Telewizja, a występowanie przemocy wśród dzieci i młodzieży.

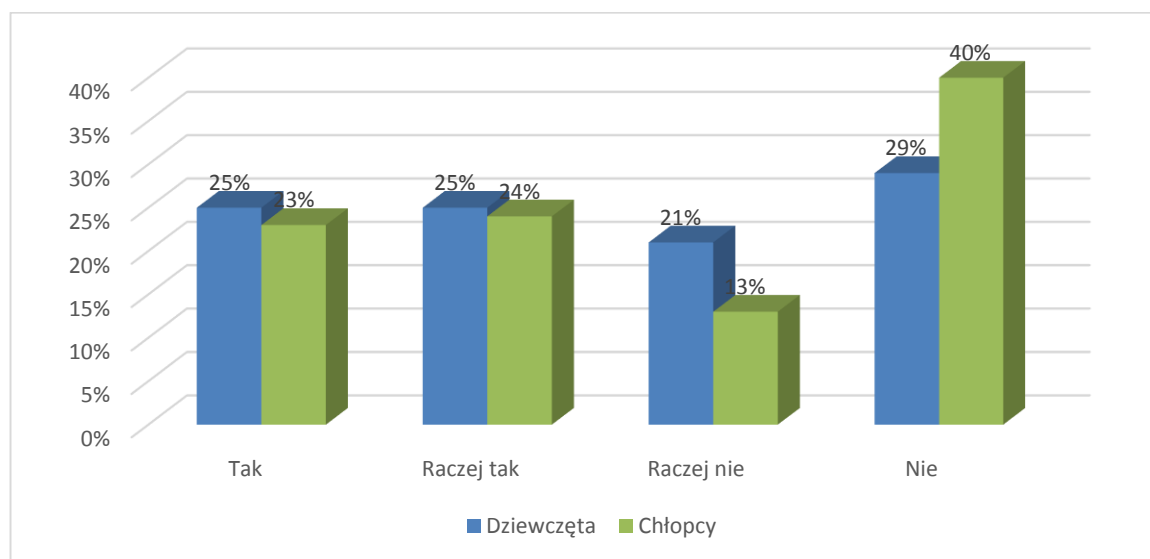
Wśród wszystkich środków masowego przekazu największy wpływ na życie jednostki, jak i całych społeczności, wywiera telewizja. Jest to fakt bezsporny i nie wzbudzający już dziś kontrowersji. Mamy do

czynienia ze zjawiskiem oddziaływania telewizji na poszczególne grupy wiekowe młodzieży, a szczególnie dzieci. Oddziaływania te pozbawione są jeszcze kryteriów ocen i wyboru tego, co oglądają, a przez to i sam efekt wywołany wpływem telewizji na ich całościowo traktowaną osobowość. Atrakcyjność telewizji wypływa stąd, że posługuje się obrazem, który zbliża ją do psychiki człowieka, bowiem doznania wzrokowe są źródłem większości wrażeń, jakie docierają do świadomości ludzkiej. Korzystanie z programów telewizyjnych jest łatwe, nie wymaga żadnej aktywności fizycznej. Wystarczy tylko usiąść i patrzeć. Obrazy ze szklanego ekranu same przyciągają uwagę, są podawane wprost i nie potrzeba nic sobie wyobrażać, ani specjalnie uruchamiać myślenia. Kontakt z telewizorem stanowi więc tylko namiastkę kontaktu społecznego. Jest formą jednostronnego monologu, który nie wymaga jakichkolwiek reakcji ze strony młodego człowieka, czy to w formie prostych odpowiedzi, czy twórczych inicjatyw.¹⁴

Telewizja dążąc do zwiększenia swojej oglądalności stara się pokazywać wydarzenia spektakularne, wstrząsające, niezwykle. Nie ukazuje więc świata „normalnego”. W telewizji występuje więc nadreprezentacja agresji w stosunku do rzeczywistego stanu rzeczy. Może prowadzić do uznania agresji za akceptowalny element życia i powodować wprowadzenie jej do repertuaru zachowań przyjętych w społeczeństwie za normalne. Im więcej czasu odbiorcy poświęcają telewizji, tym bardziej ich wyobrażenia upodabniają się do telewizyjnego wizerunku rzeczywistości.

Niezmiernie ważny jest rodzaj programów, na które młodzież poświęca najwięcej czasu oraz kontrolowanie, jakie treści są przez nich oglądane. Bardzo często wspólne z rodzicami oglądanie telewizji, może pomóc młodym ludziom w zrozumieniu i przyswajaniu odbieranych przez nich treści.

Wykres 23: Czy programy telewizyjne oglądasz z rodzicami?

¹⁴ Wiechetek A., Wpływ telewizji na psychikę dzieci. Warszawa 2010.

Wykres obrazuje, że duża grupa chłopców ogląda telewizję bez kontroli dorosłych. Natomiast 50% dziewcząt i blisko połowa chłopców tak lub raczej tak ogląda programy wspólnie z rodzicami, czy opiekunami.

Żyjemy w świecie, w którym jest coraz mniej miejsca na wspólne spędzanie wolnego czasu. Otacza nas świat mediów i komputerów. Wpatrując się w ekran, młodzież staje się ofiarą telewizyjnych bądź komputerowych manipulacji. Oglądają programy i filmy, które na pozór są dostosowane do ich wieku i nie zdają sobie sprawy, że jest w nich ogrom zła, ukrytej agresji i fałszywej prawdy. Ludzie dorośli znacznie rzadziej ulegają tym imaginacjom.

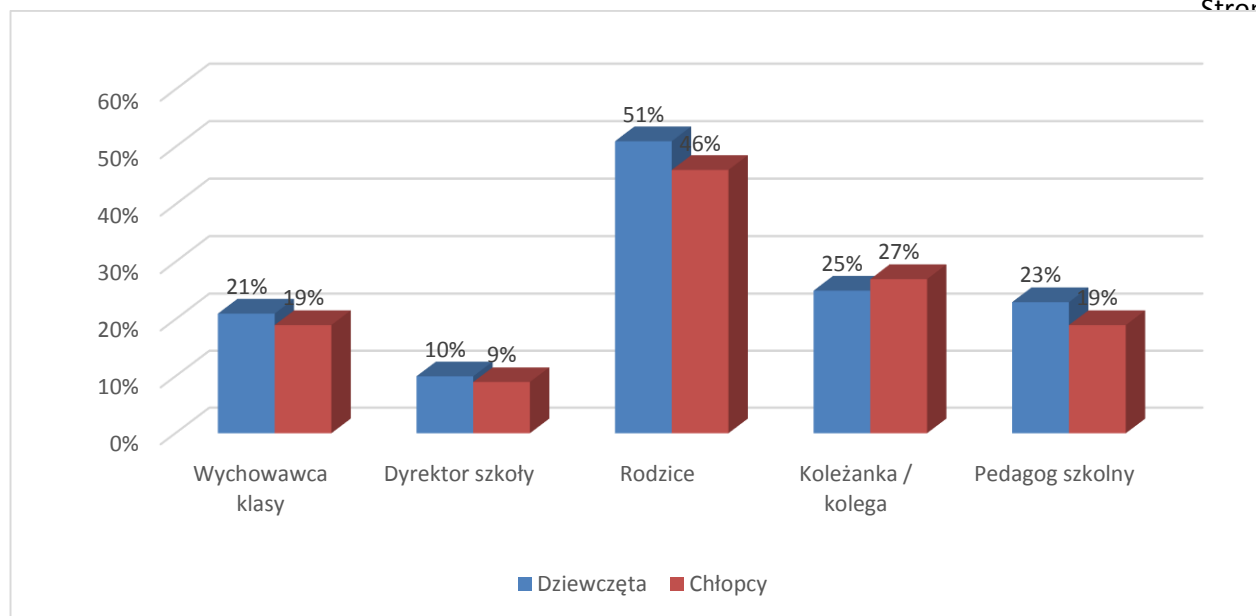
W świetle statystyki, która obrazuje, że około 50% młodzieży gimnazjalnej w Gminie Kętrzyn ogląda telewizję bez żadnej kontroli, niezwykle istotny jest rodzaj programów, które gimnazjaliści oglądają najchętniej i najczęściej.

Tu także widać różnice odpowiedzi ze względu na płeć ankietowanych. Większość dziewcząt najchętniej ogląda seriale, komedie romantyczne oraz programy z gatunku reality show. 6% badanych dziewcząt przyznało, że chętnie ogląda treści związane z erotyką. Natomiast chłopcy, obok reality show, seriali i filmów akcji, poświęca najwięcej czasu na programy sportowe, dokumentalne i przyrodnicze. (9% z nich chętnie ogląda również programy dokumentalne. Wśród ankietowanych, 6% dziewcząt i 9% chłopców deklaruje, że rzadko albo wcale telewizji nie ogląda.

Instytucje i organizacje w środowisku lokalnym powołane do niesienia pomocy ofiarom przemocy domowej.

W rozwoju zainteresowań, dużą rolę w życiu dzieci i młodzieży pełni szkoła, gdyż młody człowiek przebywając w szkole wśród rówieśników ma szansę na to, by być zauważonym, jeżeli wyróżnia się na tle swojej grupy rówieśniczej. Jednak największe poczucie bezpieczeństwa powinien dziecku dawać rodzinny dom. Uczniowie zapytani o to, do kogo zwróciliby się o pomoc w trudnej sytuacji, największym zaufaniem obdarzyli rodziców.

Wykres 24: Do kogo zwróciłbyś się o pomoc w trudnej sytuacji.

Na powyższe pytanie zarówno dziewczęta jak i chłopcy odpowiadali podobnie. Największa grupa poszukiwałaby pomocy u rodziców. Znaczna grupa zaufała by w takiej sytuacji kolegom lub koleżankom. Co piąty uczeń poprosiłby o pomoc pedagoga szkolnego lub wychowawcę.

Część III. Diagnoza oraz profilaktyka zagrożenia przemocą w rodzinie, w Gminie Kętrzyn.

Analiza statystyk gminnych oraz odpowiedzi na pytania kwestionariusza, pozwalają na wysnucie tezy, że zjawisko przemocy domowej w Gminie Kętrzyn, na przestrzeni ostatnich lat, narasta. Najczęściej zjawisko to dotyczy kobiet – partnerek w związkach, dzieci oraz rodziców. Wśród sprawców, zdecydowanie najczęściej pojawiają się mężczyźni, bardzo często będący pod wpływem alkoholu.

Alkoholizm, jako jedną z najczęstszych przyczyn występowania przemocy domowej, wskazało 76% ankietowanych dorosłych mieszkańców Gminy. Najczęstszą z wymienianych przyczyn uznawaną przez respondentów za bardzo ważną lub ważną jest bezrobocie – 81% respondentów. Za bardzo istotne w środowisku ankietowani uznali również bezpieczeństwo na ulicach oraz inne uzależnienia. Najmniej ważnym wydaje się być dla nich problem zanieczyszczenia środowiska.

Opinie te potwierdzają dane Ośrodka Pomocy Społecznej oraz komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Alkohol i skutki jego nadmiernego spożywania niepokoją mieszkańców. Również statystyki policyjne potwierdzają duży udział przestępstw, zdarzeń oraz interwencji w stosunku do sprawców przemocy domowej będących pod wpływem alkoholu.

Bardzo istotną kwestią jest rozpowszechnienie stosowania procedury „Niebieskiej Karty” wśród innych niż policja instytucji, będących uprawnionymi do występowania z takimi wnioskami. Szczególnie niepokojąca jest bierność Służby Zdrowia, która do takiego działania obligowana jest ustawą o ochronie zdrowia. Bardzo często to lekarze pierwszego kontaktu lub pielęgniarki środowiskowe, jako pierwsi mają kontakt z osobami, wobec których stosowana jest przemoc domowa.

Bardzo istotnym jest również prowadzenie szeroko pojętej akcji informacyjnej o prawach, jakie ofiarom przemocy przysługują. Dotyczy to zarówno stwierdzonych przypadków przemocy, jak również potencjalnych ofiar. Chodzi tu zarówno o procedurę „Niebieskiej Karty”, jak również prowadzenie akcji edukacji prawnej w zakresie przemocy w rodzinie. Tego typu edukacja ma sens zarówno w stosunku do ofiar przemocy – informacja na temat praw, jak również sprawcy przemocy – uświadomienie konsekwencji prawnych wynikających ze stosowania przemocy.

Wśród młodzieży, niezmiernie ważnym jest takie przygotowanie zajęć szkolnych i czasu wolnego, aby w maksymalnym stopniu zainteresować uczniów oraz zwrócić ich uwagę na inne, pozytywne tory. Organizowanie różnego rodzaju kół zainteresowań np. plastycznych, sportowych, czy filmowych, może stać się istotnym elementem społecznej edukacji. Angażowanie młodzieży w pomoc słabszym; starszym, chorym, bądź propagowanie opieki nad zwierzętami, może przynieść bardzo pozytywne skutki.

Ważnym jest spowodowanie „odejścia” młodych ludzi od komputerów i telewizji, w których dominują zachowania agresywne.

Istotna jest również edukacja rodziców i wskazanie im na rolę, jako mają do spełnienia w życiu swoich dzieci. Chodzi tu o propagowanie wspólnych zajęć, zarówno rekreacyjnych jak i związanych z domowymi obowiązkami. Może to być propagowanie zdrowego stylu życia, wspólne uprawianie sportu, edukacja w zakresie technik kulinarnych, majsterkowania itp. Organizowanie konkursów, wprowadzanie elementu zdrowego współzawodnictwa, pozwolą właściwie i pozytywnie wykorzystać energię, jaką młodzież dysponuje. Warto również zająć się tworzeniem grup terapeutycznych dla dzieci i dorosłych.

Ważnym elementem profilaktyki jest ogólnie dostępna informacja o instytucjach, które powołane są do pełnienia funkcji pomocowej zarówno w zakresie reagowania na przemoc w rodzinie, ale także na zagrożenia wynikające z uzależnień. Ofiara przemocy jest bardzo często zagubiona i niepewna swoich praw. Przez kampanię informacyjną na temat osób i instytucji pomocowych, można osiągnąć bardzo dobre efekty w determinowaniu ofiar przemocy w dążeniach do zmiany takiej sytuacji.

Kierunki działań samorządu lokalnego na przyszłe lata.

Na podstawie powyższej diagnozy, jako priorytetowe w celu niesienia pomocy osobom dotkniętym lub zagrożonym przemocą domową, powinny stać się następujące działania:

1. Prowadzenie akcji profilaktycznych w szkołach oraz w środowisku lokalnym, mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa oraz poprawę stanu wiedzy na temat uzależnień i ich skutków, m.in. przemocy w rodzinie.
2. Prowadzenie akcji profilaktycznych wśród dzieci i młodzieży, mające na celu zwiększenie możliwości atrakcyjnego spędzania wolnego czasu, co może odwrócić ich uwagę od działań negatywnych, w tym stosowania przemocy.
3. Prowadzenie akcji informacyjnych mających na celu podniesienie świadomości różnego rodzaju zagrożeń związanych z przemocą, zarówno bezpośrednią jak i internetową.
4. Przygotowanie różnego rodzaju działań skierowanych do dzieci, młodzieży oraz dorosłych mieszkańców Gminy, mających na celu propagowanie zdrowego stylu życia oraz działania edukacyjne uświadamiające rolę uzależnień w występowaniu zjawiska przemocy domowej.
5. Przygotowanie kampanii informacyjnej na temat wszystkich instytucji, których celem jest niesienie pomocy osobom z problemami będącymi wynikiem uzależnień, bezrobocia oraz stosowania przemocy w rodzinie.
6. Egzekwowanie od instytucji związanych z szeroko pojętą służbą zdrowia, niesienia pomocy zdrowotnej oraz związanej z uruchamianiem procedury „Niebieskiej Karty”.
7. Przeprowadzenie akcji informacyjnej w zakresie opieki i pomocy prawnej przysługującej ofiarom przemocy w rodzinie.

Bibliografia:

1. Adamek M. Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń, Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000.
2. Augustynek A., Uzależnienie od internetu wśród studentów Akademii – Górniczo – hutniczej w Krakowie, Kraków 2004.
3. Krzysztof Domaradzki:. Forbes, 2014-11-21. [dostęp 2015-05-03].
4. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności, IMPO, Łódź 1990.
5. CBOS. Komunikat z badań. Młodzież 2010. Warszawa 2011.
6. CBOS. Komunikat z badań. Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci. Warszawa 2008.
7. Herman J. Przemoc – uraz psychiczny i powrót do równowagi, Gdańsk 1998.
8. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; www.parpa.pl
9. Raport „Polska w liczbach” 2014.
10. „Thinkstock”, Paris, 2015.
11. Węgrzecka – Iluń J. ABC narkotyków, Remedium 2004, 7, s.8-9.CBOS, Raport z badań.
12. Wiechetek A., Wpływ telewizji na psychikę dzieci. Warszawa 2010.
13. Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 201
14. Ziębińska M. Polskie Prawo wobec przemocy. Warszawa.2006.